הלכה · משנה תורה · ספר קניין

משנה תורה, הלכות זכייה ומתנה

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה תורה, הלכות זכייה ומתנה

רבנו משה בן מימון [הרמב"ם]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-תורה-הלכות-זכייה-ומתנה/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 5
פרק ג 7
פרק ד 9
פרק ה 11
פרק ו 12
פרק ז 15
פרק ח 17
פרק ט 19
פרק י 21
פרק יא 23
פרק יב 25

פרק א

א ההֶפְקֵר כָּל הַמַּחֲזִיק בּוֹ זָכָה. וְכֵן הַמִּדְבָּרוֹת וְהַנְּהָרוֹת וְהַנְּחָלִים כָּל שֶׁבָּהֶן הֶפְקֵר וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהֶן זָכָה. כְּגוֹן הָעֲשָׂבִים וְהָעֵצִים וְהַפֵּרוֹת שֶׁל אִילָנוֹת שֶׁל יַעַר וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן:

ב הַצָּד דָּגִים מִן הַיָּמִים וּמִן הַנְּהָרוֹת. אוֹ שֶׁצָּד עוֹפוֹת אוֹ מִינֵי חַיּוֹת. הוֹאִיל וְאֵין לָהֶם בְּעָלִים זָכָה. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְצוּד בִּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ. וְאִם צָד שָׁם קָנָה. וְאִם הָיוּ הַדָּגִים בַּבֵּיבָרִים שֶׁל בְּעָלִים וְכֵן חַיָּה וְעוֹף שֶׁבְּבֵיבָרִים. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בֵּיבָר גָּדוֹל וְהוּא מְחֻסַּר צִידָה הֲרֵי זֶה שֶׁל בַּעַל הַבֵּיבָרִים וְהַצָּד מִשָּׁם הֲרֵי זֶה גַּזְלָן:

ג אֲבָל הַלּוֹקֵחַ דָּגִים מִתּוֹךְ מְצוּדָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ כְּשֶׁהוּא בְּתוֹךְ הַיָּם. אוֹ שֶׁלָּקַח חַיָּה מִמְּצוּדָתוֹ כְּשֶׁהִיא פְּרוּסָה בַּמִּדְבָּר הֲרֵי זֶה אָסוּר מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וְאִם הָיָה הַמְּצוּדָה כְּלִי וְלָקַח מִתּוֹךְ הַמְּצוּדָה הֲרֵי זֶה גַּזְלָן:

ד הַפּוֹרֵס מְצוּדָה בִּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ וְצָד בָּהּ חַיָּה אוֹ עוֹף אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת לַעֲשׂוֹת דָּבָר זֶה קָנָה. וְאִם הָיָה עוֹמֵד בַּעַל הַשָּׂדֶה בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ וְאָמַר זָכְתָה לִי שָׂדִי קָנָה בַּעַל הַשָּׂדֶה. וְאֵין לְבַעַל הַמְּצוּדָה כְּלוּם:

ה דָּגִים שֶׁקָּפְצוּ לְתוֹךְ הַסְּפִינָה קָנָה בַּעַל הַסְּפִינָה. שֶׁזּוֹ כְּחָצֵר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת הִיא וְאֵינָהּ חָצֵר הַמְּהֻלֶּכֶת. שֶׁהַמַּיִם הֵן שֶׁמּוֹלִיכִין אוֹתָהּ וְאֵינָהּ הוֹלֶכֶת מֵחֲמַת עַצְמָהּ:

ו גֵּר שֶׁמֵּת וְלֹא הוֹלִיד יִשְׂרָאֵל אַחֵר שֶׁנִּתְגַּיֵּר אֵין לוֹ יוֹרְשִׁין אֶלָּא כָּל הַקּוֹדֵם וְהֶחֱזִיק בִּנְכָסָיו זָכָה. וְאֵין בַּעַל הַמָּצָר יָכוֹל לְסַלְקוֹ בְּדָמִים שֶׁזּוֹ כְּמַתָּנָה הִיא:

ז שְׁתֵּי שָׂדוֹת בִּנְכָסֵי הַגֵּר וּמָצָר אֶחָד בֵּינֵיהֶן. הֶחֱזִיק בְּאַחַת מֵהֶן לִקְנוֹתָהּ קִנְאָהּ. הֶחֱזִיק בָּהּ לִקְנוֹת אוֹתָהּ וְאֶת חֲבֶרְתָּהּ. זוֹ שֶׁהֶחְזִיק בָּהּ קָנָה אֲבָל חֲבֶרְתָּהּ לֹא קָנָה. הֶחֱזִיק בָּהּ כְּדֵי לִקְנוֹת אֶת חֲבֶרְתָּהּ לֹא קָנָה אַחַת מֵהֶן. חֲבֶרְתָּהּ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק בָּהּ. וְאוֹתָהּ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הֶחֱזִיק בָּהּ כְּדֵי לִקְנוֹתָהּ. הֶחֱזִיק בָּהּ כְּדֵי לִקְנוֹתָהּ וְלִקְנוֹת אֶת חֲבֶרְתָּהּ וְאֶת הַמָּצָר שֶׁבֵּינֵיהֶן. אוֹ שֶׁהֶחְזִיק בַּמָּצָר לִקְנוֹת שְׁתֵּיהֶן הֲרֵי זֶה סָפֵק. וְאִם בָּא אֶחָד וְהֶחֱזִיק בָּהּ כְּדֵי לִקְנוֹתָהּ זָכָה הָאַחֲרוֹן:

ח וְכֵן שְׁנֵי בָּתִּים זֶה לְפָנִים מִזֶּה שֶׁהֶחְזִיק בְּאֶחָד מֵהֶן לִקְנוֹתוֹ וְלִקְנוֹת אֶת הַשֵּׁנִי לֹא קָנָה אֶלָּא זֶה שֶׁהֶחְזִיק בּוֹ בִּלְבַד. הֶחֱזִיק בְּאֶחָד מֵהֶן כְּדֵי לִקְנוֹת אֶת הַשֵּׁנִי אַף זֶה שֶׁהֶחְזִיק בּוֹ לֹא קָנָה:

ט הַמַּחֲזִיק בִּשְׁטָר מִנִּכְסֵי הַגֵּר כְּדֵי לִקְנוֹת אֶת הַקַּרְקַע הַכְּתוּבָה בְּאוֹתוֹ שְׁטָר לֹא קָנָה אֶלָּא הַשְּׁטָר בִּלְבַד לָצוּר עַל פִּי צְלוֹחִיתוֹ וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה:

י שָׂדֶה הַמְצֻיֶּנֶת בִּמְצָרֶיהָ כֵּיוָן שֶׁהִכִּישׁ בָּהּ מַכּוּשׁ אֶחָד קָנָה אֶת כֻּלָּהּ. וְאִם אֵינָהּ מְצֻיֶּנֶת בִּמְצָרֶיהָ קוֹנֶה מְמֻנָּה בְּאוֹתוֹ מַכּוּשׁ כְּדֵי שֶׁיֵּלֵךְ הַצָּמֶד בְּשָׁעַת חֲרִישָׁה וְיַחְזֹר. הַמַּצָר וְהֶחָצָב

שֶׁמִּתַּחֲמִין בּוֹ תְּחוּמִין מַפְסִיקִין בְּנִכְסֵי הַגֵּר. וְכָל הַמַּחֲזִיק בְּשָׂדֶה לֹא קָנָה אֶלָּא עַד הַמֵּצַר אוֹ עַד הֶחָצָב:

יא כָּל הַמַּפְסִיק לְפֵאָה מַפְסִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר. כֵּיצַד. הָיָה שָׁם נַחַל אוֹ אַמַּת הַמַּיִם וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן לֹא קָנָה אֶלָּא עַד הַנַּחַל אוֹ עַד הָאַמָּה. וְכָל הַמַּפְסִיק בִּרְשׁוּת שַׁבָּת מַפְסִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר כְּגוֹן שֶׁהָיָה בֵּין שְׁתֵּי הַשָּׂדוֹת רְשׁוּת הַיָּחִיד אוֹ כַּרְמְלִית אֲפִלּוּ הָיָה בֵּינֵיהֶם רְשׁוּת שֶׁחוֹלֶקֶת לְגַטִּין:

יב כָּל דָּבָר הַמַּפְסִיק לְטֻמְאָה מַפְסִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר. כֵּיצַד. כְּגוֹן שֶׁנִּכְנַס אָדָם לְבִקְעָה זוֹ וְטֻמְאָה בַּבִּקְעָה בְּצִדָּהּ אַחֶרֶת וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אִם הִגִּיעַ לְמָקוֹם הַטֻּמְאָה אִם לָאו. כָּל מָקוֹם שֶׁמַּחֲזִיקִין אוֹתוֹ לְטֻמְאָה הֲרֵי הוּא כְּמָקוֹם אַחֵר, מֻחְלָק בִּפְנֵי עַצְמוֹ:

יג בִּקְעָה גְּדוֹלָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שָׂדוֹת רַבּוֹת וְכֻלָּן שֶׁל גֵּר אֶחָד וְלֹא הָיָה בֵּינֵיהֶן לֹא מֵצַר וְלֹא חָצָב וְלֹא דָּבָר מִדְּבָרִים הַמַּפְסִיקִין. וּבָא אֶחָד וְהֶחֱזִיק בְּמִקְצָת הַבִּקְעָה לִקְנוֹת אֶת כֻּלָּהּ. כָּל הַנִּקְרָא עַל שֵׁם אוֹתוֹ הַגֵּר קוֹנֶה אוֹתוֹ:

יד עַכּוּ"ם שֶׁמָּכַר מִטַּלְטְלִין לְיִשְׂרָאֵל אוֹ קָנָה מִטַּלְטְלִין מִיִּשְׂרָאֵל. קוֹנֶה בְּמְשִׁיכָה וּמַקְנֶה בְּמְשִׁיכָה אוֹ בְּדָמִים. אֲבָל הַקַּרְקַע אֵינוֹ קוֹנֶה אוֹתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּשְׁטָר וְאֵינוֹ מַקְנֶה אוֹתוֹ לְיִשְׂרָאֵל אֶלָּא בִּשְׁטָר שֶׁאֵין דַּיְתּוֹ סוֹמֶכֶת אֶלָּא עַל הַשְּׁטָר. לְפִיכָךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּקַח שָׂדֶה מִן הָעַכּוּ"ם וְנָתַן הַדָּמִים. וְקֹדֶם שֶׁיַּחֲזִיק בָּהּ בָּא יִשְׂרָאֵל אַחֵר וְהֶחֱזִיק בָּהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּחֲזִיקִין בְּנִכְסֵי הַגֵּר זָכָה אַחֲרוֹן וְנוֹתֵן לָרִאשׁוֹן אֶת הַדָּמִים. מִפְּנֵי שֶׁהָעַכּוּ"ם מֵעֵת שֶׁלָּקַח הַדָּמִים סִלֵּק רְשׁוּתוֹ וְיִשְׂרָאֵל לֹא קָנָה עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַשְּׁטָר לְיָדוֹ. וְנִמְצְאוּ נְכָסִים אֵלּוּ כִּנְכְסֵי מִדְבָּר שֶׁכָּל הַמַּחֲזִיק בָּהֶן זָכָה:

טו בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמָקוֹם שֶׁאֵין מִשְׁפָּט יָדוּעַ לַמֶּלֶךְ. אֲבָל אִם דִּין אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ וּמִשְׁפָּטוֹ שֶׁלֹּא יִזְכֶּה בַּקַּרְקַע אֶלָּא מִי שֶׁכּוֹתֵב בִּשְׁטָר אוֹ הַנּוֹתֵן דָּמִים וְכַיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ. עוֹשִׂין כְּפִי מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ. שֶׁכָּל דִּינֵי הַמֶּלֶךְ בְּמָמוֹן עַל פִּיהֶן דָּנִין:

פרק ב

א נִכְסֵי גֵּר שֶׁאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים. וְנִכְסֵי הַהֶפְקֵר וְשָׂדֶה שֶׁמְּכָרָהּ הָעַכּוּ"ם לְיִשְׂרָאֵל וַעֲדַיִן לֹא הֶחֱזִיק בָּהּ. כֻּלָּם דִּינָם שָׁוֶה. כָּל הַמַּחֲזִיק בָּהֶם בְּדֶרֶךְ מִדְּרְכֵי הַחֲזָקָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת מְכִירָה קָנָה חוּץ מֵאֲכִילַת הַפֵּרוֹת:

ב כֵּיצַד. הַלּוֹקֵחַ קַרְקַע מֵחֲבֵרוֹ וְהֶחֱזִיק בָּהּ בַּאֲכִילַת פֵּרוֹתֶיהָ קָנָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. אֲבָל בְּנִכְסֵי הֶפְקֵר אוֹ נִכְסֵי הַגֵּר אֲפִלּוּ אָכַל פֵּרוֹת הָאִילָן כַּמָּה שָׁנִים לֹא קָנָה גּוּף הָאִילָן וְלֹא גּוּף הַקַּרְקַע עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּגוּף הָאָרֶץ אוֹ יַעֲבֹד עֲבוֹדָה בָּאִילָן. וּמַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת

שֶׁאָכְלָה פֵּרוֹת דֶּקֶל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּבָא אֶחָד וְהֶחֱזִיק בָּאִילָן בַּעֲבוּדָה שֶׁעָבַד בְּגוּף הָאִילָן וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְאָמְרוּ זֶה הָאַחֲרוֹן קָנָה:

ג יֵשׁ דְּבָרִים רַבִּים שֶׁאִם הֶחֱזִיק בָּהֶן הַלּוֹקֵחַ לֹא קָנָה עֲדַיִן. וְאִם הֶחֱזִיק בְּאֶחָד מֵהֶן בְּנִכְסֵי הַגֵּר אוֹ בְּנִכְסֵי הֶפְקֵר קָנָה. כֵּיצַד. הַמּוֹצֵא פַּלְטְרִים גְּדוֹלִים בְּנוּיִין בְּנִכְסֵי הַגֵּר אוֹ בְּנִכְסֵי הֶפְקֵר וְסִיֵּד בָּהֶן סִיּוּד אֶחָד אוֹ כִּיֵּר בָּהֶן כִּיּוּר אֶחָד כְּגוֹן אַמָּה אוֹ יוֹתֵר כְּנֶגֶד הַפֶּתַח קָנָה:

ד הַצָּר צוּרָה בְּנִכְסֵי הַגֵּר קָנָה. וְהַמַּצִּיעַ מַצָּעוֹת בְּנִכְסֵי הַגֵּר קָנָה. הַנָּר אֶת הַשָּׂדֶה בְּנִכְסֵי הַגֵּר קָנָה. הַמְפַצֵּל זְמוֹרוֹת הַגָּפֶן אוֹ שְׁרִיגֵי אִילָנוֹת וְכַפּוֹת תְּמָרִים בְּנִכְסֵי הַגֵּר. אִם דַּעְתּוֹ לַעֲבֹד הָאִילָן קָנָה. וְאִם דַּעְתּוֹ לְהַאֲכִיל הָעֵצִים לִבְהֵמָה לֹא קָנָה:

ה כֵּיצַד. הָיָה כּוֹרֵת מִכָּאן וּמִכָּאן הֲרֵי חֻזְקָתוֹ שֶׁנִּתְכַּוֵּן לַעֲבוֹדַת הָאִילָן. הָיָה כּוֹרֵת מֵרוּחַ אַחַת אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן אֶלָּא לְעֵצִים. וְכֵן הַמְלַקֵּט עֵצִים וַעֲשָׂבִים וַאֲבָנִים מִן הַשָּׂדֶה. אִם דַּעְתּוֹ לְתַקֵּן הָאָרֶץ קָנָה. וְאִם לְעֵצִים לֹא קָנָה:

ו כֵּיצַד. לִקֵּט הַגֵּס וְהַדַּק הֲרֵי זוֹ בְּחֶזְקַת שֶׁנִּתְכַּוֵּן לְתַקֵּן אֶת הָאָרֶץ. לִקֵּט הַגֵּס וְלֹא הַדַּק הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת שֶׁנִּתְכַּוֵּן לָעֵצִים. וְכֵן הַמַּשְׁוֶה פְּנֵי הָאָרֶץ. אִם דַּעְתּוֹ לְתַקֵּן הָאָרֶץ קָנָה. וְאִם דַּעְתּוֹ לְהַשְׁווֹת מָקוֹם שֶׁיַּעֲמִיד בּוֹ גֹּרֶן לֹא קָנָה:

ז כֵּיצַד. הָיָה לוֹקֵחַ עָפָר מִמָּקוֹם גָּבוֹהַּ וְנוֹתְנוֹ לַמָּקוֹם הַנָּמוּךְ הֲרֵי זֶה מְתַקֵּן הָאָרֶץ. רְאִינוּהוּ שֶׁאֵינוֹ מַקְפִּיד עַל זֶה אֶלָּא מַשְׁלִיךְ הֶעָפָר וְהַצְּרוֹרוֹת בְּכָל מָקוֹם בְּלֹא הַקְפָּדָה הֲרֵי זֶה בְּחֶזְקַת שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּן אֶלָּא לְהַשְׁווֹת מָקוֹם לְדַיֵּשׁ. וְכֵן הַפּוֹתֵחַ מַיִם לְתוֹךְ הָאָרֶץ. אִם לְתַקֵּן הָאָרֶץ קָנָה. וְאִם לָצוּד הַדָּגִים לֹא קָנָה:

ח כֵּיצַד. עָשָׂה מָקוֹם שֶׁיִּכָּנְסוּ בּוֹ הַמַּיִם בִּלְבַד הֲרֵי זֶה מִתְכַּוֵּן לְתַקֵּן הָאָרֶץ. עָשָׂה שְׁנֵי פְּתָחִים אֶחָד לְהַכְנִיס וְאֶחָד לְהוֹצִיא הֲרֵי זֶה מִתְכַּוֵּן לָצוּד דָּגִים:

ט הַבּוֹנֶה פַּלְטֵרִין גְּדוֹלִים בְּנִכְסֵי הַגֵּר וּבָא אַחֵר וְהֶעֱמִיד לָהֶם דְּלָתוֹת קָנָה הָאַחֲרוֹן. שֶׁהָרִאשׁוֹן לֹא עָשָׂה בְּגוּף הָאָרֶץ כְּלוּם. וַהֲרֵי הוּא כְּמִי שֶׁעָשָׂה גַּל אֲבָנִים עַל הָאָרֶץ שֶׁאֵינוֹ קוֹנֶה. שֶׁהֲרֵי לֹא הוֹעִיל בְּגֻדָּר זֶה מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָחָב בְּיוֹתֵר וּמְפֻלָּשׁ. וְאֵין צוּרַת אוֹתוֹ הַבִּנְיָן מוֹעֶלֶת לוֹ עַד שֶׁיַּעֲמִיד דְּלָתוֹת:

י הַמַּפְרִיץ הַגָּדֵר לְתוֹךְ הַתְּלָמִים לֹא קָנָה. שֶׁבְּעֵת שֶׁהִשְׁלִיךְ הַגָּדֵר לֹא הִשְׁבִּיחַ כְּלוּם וּבְעֵת שֶׁצָּמַח וְהִשְׁבִּיחַ שָׁבַח הַבָּא מֵאֵלָיו הוּא וְאֵינוֹ קוֹנֶה:

יא הָיְתָה מְחִצָּה בְּנִכְסֵי הַגֵּר וּבָא זֶה וְעָשָׂה מְחִצָּה אַחֶרֶת עַל גַּבָּהּ לֹא קָנָה. וַאֲפִלּוּ נִבְלְעָה מְחִצָּה הַתַּחְתּוֹנָה וַהֲרֵי הָעֶלְיוֹנָה קַיֶּמֶת. שֶׁבְּעֵת שֶׁבָּנָה לֹא הוֹעִיל וּבְעֵת שֶׁהוֹעִיל מֵאֵלָיו בָּא הַמַּעֲשֶׂה:

יב הַמַּחֲזִיק בְּנִכְסֵי הַגֵּר וּבְהֶפְקֵר וְהוּא אֵין דַּעְתּוֹ לִקְנוֹת. אַף עַל פִּי שֶׁבָּנָה וְגָדַר לֹא קָנָה:

יג הָעוֹדֵר בִּנְכְסֵי הַגֵּר וְכַסָּבוּר שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ לֹא קָנָה. עָדַר בִּנְכְסֵי גֵּר זֶה וּכְסָבוּר שֶׁל גֵּר אַחֵר. הוֹאִיל וְנִתְכַּוֵּן בְּמַעֲשָׂיו אֵלּוּ לִזְכוֹת מִן הַהֶפְקֵר הֲרֵי זֶה קָנָה:

יד הָיָה מַשְׁכּוֹן יִשְׂרָאֵל בְּיַד הַגֵּר וּכְשֶׁמֵּת הַגֵּר בָּא יִשְׂרָאֵל אַחֵר וְהֶחֱזִיק בְּמַשְׁכּוֹן זֶה. מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ. שֶׁכֵּיוָן שֶׁמֵּת הַגֵּר בָּטֵל שִׁעְבּוּדוֹ:

טו הָיָה מַשְׁכּוֹן הַגֵּר בְּיַד יִשְׂרָאֵל וּבָא יִשְׂרָאֵל אַחֵר וְהֶחֱזִיק בּוֹ. לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ הָרִאשׁוֹן כְּנֶגֶד מְעוֹתָיו וְהָאַחֲרוֹן קָנָה אֶת הַשְּׁאָר:

טז בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁלֹּא הָיָה הַמַּשְׁכּוֹן בַּחֲצַר הָרִאשׁוֹן. אֲבָל אִם הָיָה בַּחֲצֵרוֹ חֲצֵרוֹ קוֹנָה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּעִנְיַן מְצִיאָה. וְאֵין לְזֶה הָאַחֲרוֹן כְּלוּם:

יז גֵּר שֶׁמֵּת וּבִזְּזוּ יִשְׂרָאֵל אֶת נְכָסָיו וְהָיוּ בָּהֶן עֲבָדִים גְּדוֹלִים. קָנוּ עַצְמָן בְּנֵי חוֹרִין. אֲבָל הָעֲבָדִים הַקְּטַנִּים הֲרֵי הֵן כִּבְהֵמָה וְכָל הַמַּחֲזִיק בָּהֶן זָכָה בָּהֶם. וּכְבָר בֵּאַרְנוּ דַּרְכֵי הַחֲזָקָה שֶׁיִּקְנוּ בָּהֶם אֶת הָעֲבָדִים:

יח גֵּר שֶׁמֵּת וּבִזְּזוּ יִשְׂרָאֵל אֶת נְכָסָיו. וְשָׁמְעוּ שֶׁעֲדַיִן לֹא מֵת אוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אוֹ שֶׁאִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת. כֻּלָּן חַיָּבִין לְהַחְזִיר. הֶחְזִירוּ כֻּלָּן וְאַחַר כָּךְ שָׁמְעוּ שֶׁמֵּת שֶׁשְּׁמוּעָה רִאשׁוֹנָה אֱמֶת הָיְתָה וּבָרִאשׁוֹנָה מֵת. אוֹ מֵת בְּנוֹ מִקֹּדֶם אוֹ הִפִּילָה אִשְׁתּוֹ. כָּל הַמַּחֲזִיק בַּשְּׁנִיָּה קָנָה וּבָרִאשׁוֹנָה לֹא קָנָה:

פרק ג

א הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לַחֲבֵרוֹ אֵין הַמְקַבֵּל זוֹכֶה בָּהּ אֶלָּא בְּאֶחָד מִן הַדְּרָכִים שֶׁהַקּוֹנֶה זוֹכֶה בָּהֶן בְּמִקָּחוֹ. אִם מִטַּלְטְלִין רוֹצֶה לִתֵּן לוֹ עַד שֶׁיַּגְבִּיהַּ אוֹ שֶׁיִּמְשֹׁךְ דָּבָר שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לְהַגְבִּיהַּ אוֹ יִקְנֶה בְּאֶחָד מִשָּׁאָר הַדְּבָרִים שֶׁהַמִּטַּלְטְלִין נִקְנִין בָּהֶן. וְאִם קַרְקַע אוֹ עֲבָדִים נָתַן לוֹ עַד שֶׁיַּחֲזִיק כְּדֶרֶךְ שֶׁמַּחְזִיק הַלּוֹקֵחַ אוֹ עַד שֶׁיַּגִּיעַ שְׁטַר מַתָּנָה לְיָדוֹ. אֲבָל בִּדְבָרִים לֹא זָכָה הַמְקַבֵּל אֶלָּא כָּל אֶחָד מֵהֶן עַדַיִן יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ:

ב מָחַל לַחֲבֵרוֹ חוֹב שֶׁיֵּשׁ לוֹ עָלָיו. אוֹ נָתַן לוֹ הַפִּקָּדוֹן שֶׁהָיָה מֻפְקָד אֶצְלוֹ. הֲרֵי זוֹ מַתָּנָה הַנִּקְנִית בִּדְבָרִים בִּלְבַד. וְאֵין צָרִיךְ דָּבָר אַחֵר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ג וְכֵן הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ מָנֶה שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיָדְךָ תְּנֵהוּ לָזֶה קָנָה. וְאֵין אֶחָד מֵהֶן יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ. בֵּין שֶׁנָּתַן הַמָּנֶה בְּחוֹב שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֶצְלוֹ בֵּין שֶׁנָּתְנוּ לוֹ מַתָּנָה בֵּין שֶׁהָיָה חוֹב אֶצְלוֹ בֵּין שֶׁהָיָה פִּקָּדוֹן אֶצְלוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ד כְּשֵׁם שֶׁאֵין צְרִיכִים עֵדִים לְעִנְיַן מֵקַח וּמִמְכָּר אֶלָּא לְגַלּוֹת הַדָּבָר בִּלְבַד אִם הָיְתָה שָׁם טַעֲנָה וּכְפִירָה. כָּךְ בְּמַחִילוֹת וּמַתָּנוֹת אֵין צְרִיכִין עֵדִים אֶלָּא מִפְּנֵי הַמְשַׁקְּרִים:

ה כְּשֵׁם שֶׁמּוֹכֵר צָרִיךְ לְסַיֵּם הַמִּמְכָּר כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ כָּךְ הַנּוֹתֵן. כֵּיצַד. הַכּוֹתֵב לַחֲבֵרוֹ קַרְקַע מִנְכָסַי נְתוּנָה לְךָ. אוֹ שֶׁכָּתַב לוֹ כָּל נְכָסַי קְנוּיִין לְךָ חוּץ מִמִּקְצָתָן. הוֹאִיל וְלֹא סִיֵּם הַדָּבָר שֶׁנָּתַן לוֹ וְאֵינוֹ יָדוּעַ לֹא קָנָה כְּלוּם. וְאֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר לוֹ תֵּן לִי פָּחוּת שֶׁבִּנְכָסֶיךָ עַד שֶׁסִּיֵּם לוֹ הַמָּקוֹם שֶׁנָּתַן לוֹ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ חֵלֶק כָּךְ וְכָךְ בְּשָׂדֶה פְּלוֹנִית הוֹאִיל וְסִיֵּם הַשָּׂדֶה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא סִיֵּם הַחֵלֶק נוֹטֵל אוֹתוֹ חֵלֶק מִן הַפָּחוּת שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׂדֶה:

ו כָּל הַנּוֹתֵן מַתָּנָה עַל תְּנַאי. בֵּין שֶׁהִתְנָה נוֹתֵן בֵּין שֶׁהִתְנָה הַמְקַבֵּל. וְהֶחֱזִיק הַמְקַבֵּל וְזָכָה בָּהּ. אִם נִתְקַיְּמוּ הַתְּנָאִי נִתְקַיְּמָה הַמַּתָּנָה וְאִם לֹא נִתְקַיְּמוּ הַתְּנָאִי בְּטֵלָה הַמַּתָּנָה וְיַחְזִיר פֵּרוֹת שֶׁאָכַל. וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה הַתְּנַאי כָּרָאוּי:

ז כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁכָּל תְּנָאִין שֶׁיֵּשׁ בְּמַתָּנוֹת אוֹ בְּמֶקַח וּמִמְכָּר צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה תְּנַאי כָּפוּל. וְהֵן קוֹדֶם לְלָאו. וּתְנַאי קוֹדֶם לְמַעֲשֶׂה. וְיִהְיֶה תְּנַאי שֶׁאֶפְשָׁר לְקַיְּמוֹ. וְאִם חָסֵר אֶחָד מֵאֵלּוּ הַתְּנָאִין בָּטֵל וּכְאִלּוּ אֵין שָׁם תְּנַאי:

ח וְכָל הָאוֹמֵר עַל מְנָת כְּאוֹמֵר מֵעַכְשָׁו דָּמֵי וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְכְפֹל הַתְּנַאי. כָּךְ הוֹרוּ מִקְצַת הַגְּאוֹנִים וְלָזֶה דַּעְתִּי נוֹטָה. וְרַבּוֹתַי הוֹרוּ שֶׁאֵין צָרִיךְ לְכְפֹל הַתְּנַאי וּלְהַקְדִּים הֵן לְלָאו אֶלָּא בְּגִטִּין וּבְקִדּוּשִׁין בִּלְבַד. וְאֵין לְדָבָר זֶה רְאָיָה:

ט הַנּוֹתֵן מַתָּנָה עַל מְנָת לְהַחְזִיר הֲרֵי זוֹ מַתָּנָה. בֵּין שֶׁהִתְנָה לְהַחְזִיר מִיָּד בֵּין שֶׁהִתְנָה לְהַחְזִירָהּ לִזְמַן קָצוּב. אוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו שֶׁל אֶחָד מֵהֶם. אוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו שֶׁל פְּלוֹנִי. הֲרֵי זוֹ מַתָּנָה בֵּין בְּמִטַּלְטְלִין בֵּין בְּקַרְקַע. וְאוֹכֵל פֵּרוֹת כָּל זְמַן הַמַּתָּנָה:

י הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ שׁוֹר זֶה אֲנִי נוֹתֵן לְךָ בְּמַתָּנָה עַל מְנָת שֶׁתַּחְזִירֶהוּ. הִקְדִּישׁוֹ וְהֶחֱזִירוֹ הֲרֵי זֶה מֻקְדָּשׁ וּמֻחְזָר. אָמַר לוֹ עַל מְנָת שֶׁתַּחְזִירֶהוּ לִי אֵינוֹ קָדוֹשׁ. שֶׁלֹּא הִתְנָה עָלָיו אֶלָּא שֶׁיַּחְזִיר דָּבָר הָרָאוּי לוֹ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

יא אָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לִתֵּן לְעַכּוּ"ם מַתָּנַת חִנָּם. אֲבָל נוֹתֵן הוּא לְגֵר תּוֹשָׁב. שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד כא) "לַגֵּר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנֶנָּה וַאֲכָלָהּ אוֹ מָכוֹר לְנָכְרִי", בְּמִכִּירָה וְלֹא בְּמַתָּנָה. אֲבָל לְגֵר תּוֹשָׁב בֵּין בְּמִכִּירָה בֵּין בְּנִתִּינָה מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה מְצֻוֶּה לְהַחֲיוֹתוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא כה לה) "גֵּר וְתוֹשָׁב וְחַי עִמָּךְ":

יב הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לְעֶבֶד אוֹ לְאִשָּׁה קָנָה הַבַּעַל וְהָאָדוֹן. אֶלָּא שֶׁהָאָדוֹן קוֹנֶה לַגּוּף וְהַבַּעַל קוֹנֶה אוֹתָהּ לְפֵרוֹת:

יג נָתַן מַתָּנָה לְאִשָּׁה עַל מְנָת שֶׁאֵין לְבַעְלָהּ רְשׁוּת בָּהּ. וּלְעֶבֶד עַל מְנָת שֶׁאֵין לְרַבּוֹ רְשׁוּת בּוֹ. קָנָה הָאָדוֹן וְקָנָה הַבַּעַל. אֲבָל הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לְאִשָּׁה אוֹ לְעֶבֶד וְהִתְנָה עִמָּהֶן הַנּוֹתֵן בְּגוּפָהּ שֶׁל מַתָּנָה שֶׁתִּהְיֶה לְכָךְ וְכָךְ. לֹא קָנָה הָאָדוֹן וְלֹא קָנָה הַבַּעַל:

יד כֵּיצַד. הַנּוֹתֵן מַתָּנָה לְאִשָּׁה וְאָמַר לָהּ הֲרֵי הַמָּעוֹת הָאֵלּוּ נְתוּנִים לָךְ בְּמַתָּנָה עַל מְנָת שֶׁתִּלְבְּשִׁי בָּהֶן אוֹ עַל מְנָת שֶׁתִּשְׁתִּי בָּהֶם וְתַעֲשִׂי מַה שֶּׁתִּרְצִי בְּלֹא רְשׁוּת הַבַּעַל. לֹא קָנָה הַבַּעַל. וְכֵן אִם אָמַר לְעֶבֶד עַל מְנָת שֶׁתֹּאכַל בָּהֶן וְתִשְׁתֶּה בָּהֶן. עַל מְנָת שֶׁתֵּצֵא בָּהֶם לְחֵרוּת. אוֹ עַל מְנָת שֶׁתַּעֲשֶׂה בָּהֶם כָּל מַה שֶּׁתִּרְצֶה בְּלֹא רְשׁוּת אָדוֹן שֶׁלְּךָ. לֹא קָנָה הָאָדוֹן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

טו הַנּוֹתֵן כָּל נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ קָנָה עַצְמוֹ וְיָצָא בֶּן חוֹרִין וְקָנָה שְׁאָר הַנְּכָסִים. וְאִם שִׁיֵּר כָּל שֶׁהוּא אֲפִלּוּ מִטַּלְטְלִין לֹא קָנָה כְּלוּם שֶׁאֵין זֶה גֵּט חֵרוּת גָּמוּר שֶׁהֲרֵי שִׁיֵּר בּוֹ בְּגֵט וּמִתּוֹךְ שֶׁלֹּא נִשְׁתַּחְרֵר לֹא קָנָה כְּלוּם:

פרק ד

א הַמְקַבֵּל אֶת הַמַּתָּנָה וְזָכָה בָּהּ. וְאַחַר שֶׁבָּאָה לְיָדוֹ וְהוּא שׁוֹתֵק חָזַר בּוֹ וְאָמַר אֵינִי רוֹצֶה בָּהּ. אוֹ אֵינִי מְקַבְּלָהּ. אוֹ הֲרֵי הִיא בְּטֵלָה. אוֹ שֶׁאָמַר מוּם זֶה נִרְאָה לִי בָּהּ. לֹא אָמַר כְּלוּם. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין הַנּוֹתֵן יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ כָּךְ הַמְקַבֵּל אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ אַחַר שֶׁזָּכָה. מַתָּנָה זוֹ שֶׁאָמַר הַמְקַבֵּל אֵינִי רוֹצֶה בָּהּ אַחַר שֶׁבָּאת לְיָדוֹ הֲרֵי הִיא הֶפְקֵר וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהּ זָכָה בָּהּ שֶׁהֲרֵי הִפְקִירָהּ הַמְקַבֵּל אַחַר שֶׁזָּכָה בָּהּ. אֲבָל אִם הָיָה צוֹוֵחַ מֵעִקָּרוֹ לֹא קָנָה הַמְקַבֵּל וְחוֹזֶרֶת לַבְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים:

ב הַמְזַכֶּה לַחֲבֵרוֹ בְּמַתָּנָה עַל יְדֵי אַחֵר כֵּיוָן שֶׁהֶחְזִיק בָּהּ אַחֵר כְּגוֹן שֶׁמָּשַׁךְ הַמִּטַּלְטְלִין אוֹ הִגִּיעַ שְׁטַר הַקַּרְקַע לְיָדוֹ אוֹ הֶחֱזִיק בַּקַּרְקַע זָכָה חֲבֵרוֹ אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִגִּיעַ הַמַּתָּנָה לְיָדוֹ וְאֵין הַנּוֹתֵן יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ. אֲבָל הַמְקַבֵּל יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה אִם רָצָה מְקַבֵּל אִם לֹא רָצָה אֵינוֹ מְקַבֵּל שֶׁזְּכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו וְאֵין חָבִין לוֹ אֶלָּא בְּפָנָיו וּזְכוּת הוּא שֶׁתִּנָּתֵן לוֹ מַתָּנָה אִם יִרְצֶה. אֲבָל אִם לֹא יִרְצֶה אֵין נוֹתְנִין מַתָּנָה לְאָדָם בְּעַל כָּרְחוֹ:

ג זָכָה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר וּכְשֶׁשָּׁמַע הַמְקַבֵּל שָׁתַק וְאַחַר כָּךְ צָוַח וְאָמַר אֵינִי מְקַבְּלָהּ. הֲרֵי זֶה סָפֵק אִם זֶה שֶׁשָּׁתַק כְּבָר רָצָה וְזֶה שֶׁחָזַר וְצָוַח חָזַר בּוֹ. אוֹ שֶׁשָּׁתַק מִפְּנֵי שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ לְיָדוֹ כְּלוּם וְזֶה שֶׁצָּוַח הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ. לְפִיכָךְ אִם קָדַם אַחֵר וְזָכָה בָּהּ לְעַצְמוֹ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ. שֶׁמָּא הַמְקַבֵּל זָכָה וְכֵיוָן שֶׁאָמַר אֵינִי רוֹצֶה בָּהּ הֲרֵי הִפְקִירָהּ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וְזֶה שֶׁקָּדַם וּלְקָחָהּ מִן הַהֶפְקֵר זָכָה. וְאִם חָזְרוּ הַבְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים וּתְפָשׂוּהָ מִיַּד זֶה שֶׁקָּדַם וְזָכָה בָּהּ אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִיָּדָם. שֶׁמָּא הַמְקַבֵּל לֹא זָכָה וְכֵיוָן שֶׁאָמַר אֵינִי רוֹצֶה הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ וְלֹא קָנָה אוֹתָהּ וּבִרְשׁוּת בְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים הִיא קַיֶּמֶת עֲדַיִן:

ד רְאוּבֵן שֶׁרָצָה לִתֵּן מֵאָה דִינָרִין לְשִׁמְעוֹן וְשָׁלַח לוֹ הַמֵּאָה עַל יְדֵי לֵוִי. אִם אָמַר לוֹ זְכֵה בְּמֵאָה זוּז לְשִׁמְעוֹן. אוֹ תֵּן מֵאָה זוּז לְשִׁמְעוֹן. אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ הוֹלֵךְ מֵאָה זוּז לְשִׁמְעוֹן יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ עַד שֶׁיַּגִּיעַ הַמֵּאָה לְיַד שִׁמְעוֹן:

ה הָלַךְ לֵוִי בְּמֵאָה זוּז שֶׁנִּשְׁתַּלְּחוּ עִמּוֹ לְהוֹלִיכָן לְשִׁמְעוֹן וּבִקֵּשׁ שִׁמְעוֹן וְלֹא מְצָאָהוּ יַחְזִיר לְרְאוּבֵן. מֵת שִׁמְעוֹן בְּחַיֵּי רְאוּבֵן יַחְזִיר לִרְאוּבֵן אוֹ לְיוֹרְשָׁיו. מֵת רְאוּבֵן בְּחַיֵּי שִׁמְעוֹן יִתֵּן הַמֵּאָה לְשִׁמְעוֹן אוֹ לְיוֹרְשָׁיו שֶׁמִּצְוָה לְקַיֵּם דִּבְרֵי הַמֵּת וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמַר הַדְּבָרִים וְהוּא בָּרִיא. שֶׁהֲרֵי הַמֵּאָה בְּיָדוֹ שֶׁל שָׁלִיחַ עֲדַיִן:

ו אֵין אָדָם זוֹכֶה בְּמַתָּנָה לַחֲבֵרוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה הַזּוֹכֶה גָּדוֹל וּבֶן דַּעַת. וְאֶחָד אִישׁ וְאֶחָד אִשָּׁה וַאֲפִלּוּ אֶשֶׁת אִישׁ וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה. אֲבָל הָעַכּוּ"ם אֵינוֹ זוֹכֶה הוֹאִיל וְאֵין רָאוּי לִשְׁלִיחוּת לְעוֹלָם כָּךְ אֵינוֹ זוֹכֶה לְיִשְׂרָאֵל. וּכְשֵׁם שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה שָׁלִיחַ לְעַכּוּ"ם כָּךְ אֵינוֹ זוֹכֶה לְעַכּוּ"ם:

ז קָטָן שֶׁנּוֹתְנִין לוֹ צְרוֹר וְזוֹרְקוֹ אֱגוֹז וְנוֹטְלוֹ זוֹכֶה לְעַצְמוֹ וְאֵינוֹ זוֹכֶה לַאֲחֵרִים. פְּחוֹת מִזֶּה לֹא זָכָה לְעַצְמוֹ וְלֹא לַאֲחֵרִים. וְכֵן הַשּׁוֹטֶה אֵינוֹ זוֹכֶה לֹא לוֹ וְלֹא לַאֲחֵרִים. וְהַמְזַכֶּה לְשׁוֹטֶה עַל יְדֵי בֶּן דַּעַת זָכָה. אֲבָל הַחֵרֵשׁ זוֹכֶה לְעַצְמוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ בְּהִלְכוֹת גְּזֵלָה:

ח זָכִין לְקָטָן אֲפִלּוּ בֶּן יוֹם אֶחָד. וּלְגָדוֹל בֵּין בְּפָנָיו בֵּין שֶׁלֹּא בְּפָנָיו. וַחֲצֵרוֹ שֶׁל אָדָם קוֹנָה לוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹמֵד שָׁם כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ הַמַּתָּנָה לַחֲצֵרוֹ כְּאִלּוּ זָכָה בָּהּ אַחֵר:

ט בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּחָצֵר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת. אֲבָל בְּחָצֵר שֶׁאֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת כְּגוֹן שֶׁדֵּהוּ וְחֻרְבָּתוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה עוֹמֵד בְּצִדָּהּ וְיֹאמַר זָכְתָה לִי שָׂדִי. וְכֵן אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁל אָדָם שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּצִדָּן קוֹנִין לוֹ בְּסִמְטָא אוֹ בְּצִדֵּי רְשׁוּת הָרַבִּים אוֹ בְּחָצֵר שֶׁאֵין לָהּ בְּעָלִים. אֲבָל בִּרְשׁוּת הָרַבִּים אוֹ בְּשָׂדֶה חֲבֵרוֹ אֵינוֹ זוֹכֶה עַד שֶׁיַּגִּיעַ מַתָּנָה לְיָדוֹ. וּקְטַנָּה תִּזְכֶּה לָהּ חֲצֵרָהּ וְאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁלָּהּ. אֲבָל הַקָּטָן אֵינוֹ זוֹכֶה עַד שֶׁתַּגִּיעַ מַתָּנָה לְיָדוֹ אוֹ עַד שֶׁיִּזְכֶּה לוֹ אַחֵר:

י הַמַּתָּנָה כְּגֵט, שֶׁאֵין אָדָם יָכוֹל לִמְסֹר דְּבָרִים לְשָׁלִיחַ. כֵּיצַד. אָמַר לִשְׁלֹשָׁה אִמְרוּ לִפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי שֶׁיִּכְתְּבוּ וְיַחְתְּמוּ בִּשְׁטַר מַתָּנָה וְיִתְּנוּהָ לִפְלוֹנִי אֵין זֶה כְּלוּם. וְאִם אָמְרוּ לְאוֹתָן הָעֵדִים וְכָתְבוּ וְנָתְנוּ לַמְקַבֵּל לֹא קָנָה. וְכֵן אִם אָמַר לִשְׁנַיִם כִּתְבוּ וְחִתְמוּ בִּשְׁטַר מַתָּנָה וּתְנוּהוּ לִפְלוֹנִי אֵינָן יְכוֹלִין לוֹמַר לַסּוֹפֵר לְכִתֹּב אֶלָּא הֵן עַצְמָן כּוֹתְבִין כְּמוֹ בְּגֵט:

יא הַכּוֹתֵב בִּשְׁטַר נָתַתִּי שָׂדֶה פְּלוֹנִית לִפְלוֹנִי. אוֹ שֶׁכָּתַב נְתַתִּיהָ לוֹ אוֹ הֲרֵי הִיא שֶׁלּוֹ. הֲרֵי זוֹכֶה בָּהּ כְּשֶׁיַּגִּיעַ הַשְּׁטָר לְיָדוֹ. אֲבָל אִם כָּתַב בַּשְּׁטָר אֶתְּנֶנָּה לוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁהֵעִידוּ עָלָיו הָעֵדִים. לֹא זָכָה הַמְקַבֵּל עַד שֶׁיֹּאמַר לָעֵדִים כִּתְבוּ שְׁטַר מַתָּנָה וּתְנוּ לוֹ וְכוֹתְבִין וְנוֹתְנִין לוֹ. שֶׁאֵין הַמְקַבֵּל זוֹכֶה עַד שֶׁיַּגִּיעַ שְׁטַר הַמַּתָּנָה לְיָדוֹ אוֹ עַד שֶׁיִּזְכֶּה לוֹ בּוֹ עַל יְדֵי אֲחֵרִים כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יב הָאוֹמֵר נָתַתִּי שָׂדֶה פְּלוֹנִית לִפְלוֹנִי וְהוּא אוֹמֵר לֹא נָתַן לִי. חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא זָכָה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר. אֲבָל אִם אָמַר כָּתַבְתִּי וְנָתַתִּי לוֹ וְהוּא אוֹמֵר לֹא כָּתַב וְלֹא נָתַן לִי. אִם הַמְקַבֵּל מַתָּנָה הוּא שֶׁאָמַר כֵּן. הוֹדָאַת בַּעַל דִּין כְּמֵאָה עֵדִים הוּא וְהַנּוֹתֵן אוֹכֵל פֵּרוֹת שָׂדֶהוּ. וְאִם בֶּן הַמְקַבֵּל הוּא שֶׁאָמַר לֹא נָתַתָּ לְאָבִי שָׂדֶה זוֹ וְהוּא אוֹמֵר כָּתַבְתִּי וְנָתַתִּי לוֹ. מַנִּיחִין אֶת הַפֵּרוֹת עַל יְדֵי שָׁלִישׁ עַד שֶׁיִּוָּדַע הַדָּבָר הֵיאַךְ הוּא:

יג מְקַבֵּל מַתָּנָה שֶׁטָּעַן וְאָמַר זוֹ שֶׁתַּחַת יָדִי אֵינָהּ מַתָּנָה בְּיָדִי אֶלָּא שׁוֹמֵר אֲנִי עָלֶיהָ וְכֵיוֹצֵא בּוֹ. אוֹ שֶׁאָמַר בְּטֵלָה הָיְתָה מִתְּחִלָּתָהּ לְפִי שֶׁלֹּא קִבַּלְתִּיהָ אוֹ בְּעַל כָּרְחִי בְּאֹנֶס אוֹ בְּטָעוּת וְכֵיוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ דְּבָרָיו קַיָּמִין. וְנִשְׁבָּע עַל זֶה שְׁבוּעַת הֶסֵת וְתַחְזֹר לִבְעָלֶיהָ:

יד טָעַן הַנּוֹתֵן וְאָמַר שׁוֹמֵר אַתָּה עָלֶיהָ אוֹ שֶׁאָמַר שֶׁלֹּא מִדַּעְתִּי נְתַתִּיהָ אוֹ גְּזוּלָה הִיא בְּיָדְךָ וְזֶה אוֹמֵר אַתָּה נָתַתָּ לִי. נִשְׁבָּע הַמְקַבֵּל שְׁבוּעַת הֶסֵת וְנִפְטָר:

פרק ה

א הַנּוֹתֵן מַתָּנָה בֵּין בְּרִיא בֵּין חוֹלֶה צָרִיךְ שֶׁתְּהֶיֶה גְּלוּיָה וּמְפֻרְסֶמֶת. אָמַר לְעֵדִים כִּתְבוּ בַּסֵּתֶר וּתְנוּ לוֹ אֵינָהּ כְּלוּם. שֶׁזֶּה מַעֲרִים כְּדֵי לְאַבֵּד מָמוֹן אֲחֵרִים שֶׁיַּחֲזֹר וְיִמְכֹּר אַחַר שֶׁיִּתֵּן:

ב לְפִיכָךְ כָּל שְׁטָר מַתְּנַת קַרְקַע שֶׁאֵין כָּתוּב בּוֹ וְאָמַר לָנוּ פְּלוֹנִי הַנּוֹתֵן שִׁבּוּ בַּשְּׁוָקִים וּבָרְחוֹבוֹת וְכִתְבוּ לוֹ מַתָּנָה גְּלוּיָה וּמְפֻרְסֶמֶת וְכֵיוֹצֵא בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא מַתָּנָה מְסֻתֶּרֶת הִיא וְלֹא זָכָה הַמְקַבֵּל:

ג הַכּוֹתֵב שְׁתֵּי מַתָּנוֹת עַל שָׂדֶה אַחַת הָרִאשׁוֹנָה מְסֻתֶּרֶת וְהָאַחֲרוֹנָה גְּלוּיָה וּמְפֻרְסֶמֶת אַחֲרוֹן קָנָה וַאֲפִלּוּ הָיְתָה הָרִאשׁוֹנָה סְתָם וְאֵין בָּהּ לֹא עִנְיַן סִתְירָה וְלֹא עִנְיַן גְּלוּי אֶלָּא מַתָּנָה סְתָם הָאַחֲרוֹן קָנָה:

ד כְּבָר בֵּאַרְנוּ שֶׁהַמּוֹסֵר מוֹדָעָה וְאַחַר כָּךְ נָתַן הַמַּתָּנָה בְּטֵלָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵין זֶה אֹנֶס. שֶׁאֵין הוֹלְכִין בְּמַתָּנָה אֶלָּא אַחַר דַּעַת הַנּוֹתֵן. הוֹאִיל וְגִלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בָּהּ מַתָּנָתוֹ בְּטֵלָה. לְפִיכָךְ מִי שֶׁהָיוּ הַדְּבָרִים מוֹכִיחִין שֶׁאֵין דַּעְתּוֹ לִתֵּן מַתָּנָה זוֹ אֲפִלּוּ שֶׁנְּתָנָהּ מַתָּנָה גְּלוּיָה וְנִמְצֵאת שֶׁנְּתָנָהּ מִקֹּדֶם מַתָּנָה מְסֻתֶּרֶת הֲרֵי שְׁתֵּי הַמַּתָּנוֹת בְּטֵלוֹת. הָרִאשׁוֹנָה מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְסֻתֶּרֶת. וְהַשְּׁנִיָּה מִפְּנֵי שֶׁהַדָּבָר מוֹכִיחַ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה וַהֲרֵי קֹדֶם זוֹ הַמַּתָּנָה שֶׁנִּמְצְאָה כְּמוֹ מוֹדָעָה לָהּ:

ה מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁרָצָה לִשָּׂא אִשָּׁה. אָמְרָה לוֹ אֵינִי נִשֵּׂאת לְךָ עַד שֶׁתִּכְתֹּב לִי כָּל נְכָסֶיךָ. שָׁמַע בְּנוֹ הַגָּדוֹל וְצָוַח עַל שֶׁמַּנִּיחוֹ רֵיקָן. אָמַר לָעֵדִים לְכוּ וְהַחְבְּאוּ וְכִתְבוּ לוֹ כָּל נְכָסַי בְּמַתָּנָה. וְאַחַר כָּךְ כָּתַב לָהּ כָּל נְכָסָיו וּנְשָׂאָהּ. וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְאָמְרוּ הַבֵּן לֹא קָנָה

וְהָאִשָּׁה לֹא קָנְתָה. שֶׁהֲרֵי לֹא בִּרְצוֹנוֹ כָּתַב לָהּ וּכְאָנוּס בַּדָּבָר הוּא. שֶׁהֲרֵי גִּלָּה דַּעְתּוֹ בַּמַּתָּנָה הָרִאשׁוֹנָה אַף עַל פִּי שֶׁהִיא בְּטֵלָה מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְסֻתֶּרֶת. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בְּעִנְיָנִים אֵלּוּ:

ו שְׁנֵי שְׁטָרוֹת שֶׁזְּמַנָּן בְּיוֹם אֶחָד וְהֵן כְּתוּבִין עַל שָׂדֶה אַחַת בֵּין בְּמֻכָּר בֵּין בְּמַתָּנָה. אִם דֶּרֶךְ אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם לִכְתֹּב שָׁעוֹת כָּל הַקּוֹדֶם זָכָה. וְאִם אֵין דֶּרֶךְ הַמָּקוֹם לִכְתֹּב שָׁעוֹת הֲרֵי הַדָּבָר מָסוּר לַדַּיָּנִים. כָּל שֶׁדַּעְתָּם נוֹטָה לְהַעֲמִיד שָׂדֶה זוֹ בְּיָדוֹ יַעֲמִידוּ:

ז בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשִׁטָּר שֶׁאֵין בּוֹ קִנְיָן אֶלָּא קָנָה שָׂדֶה זוֹ בִּשְׁטָר זֶה. שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִין מִי הוּא מִשְּׁנֵיהֶם שֶׁהִגִּיעַ שִׁטָּרוֹ לְיָדוֹ תְּחִלָּה. אֲבָל אִם הָיָה בְּכָל שִׁטָּר מֵהֶן קִנְיָן כָּל שֶׁקָּדַם לוֹ הַקִּנְיָן זָכָה וְיִשְׁאֲלוּ הָעֵדִים. וְכֵן אִם הָיוּ שָׁם עֵדִים שֶׁזֶּה הִגִּיעַ לְיָדוֹ שִׁטַּר מַתְּנָתוֹ תְּחִלָּה קָנָה הָרִאשׁוֹן:

ח שְׁנֵי שְׁטָרוֹת הַיּוֹצְאִים עַל שָׂדֶה אַחַת בְּשֵׁם קוֹנֶה אֶחָד וְאֵין זְמַנָּם שָׁוֶה. אִם הָיָה שִׁטָּר אֶחָד מֻכָּר וְאֶחָד מַתָּנָה. אִם הָיָה הַשִּׁטָּר הָרִאשׁוֹן מַתָּנָה וְהַשֵּׁנִי שֶׁאַחֲרָיו מֻכָּר לֹא בִּטֵּל הָאַחֲרוֹן אֶת הָרִאשׁוֹן. שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר לְהוֹסִיף לוֹ אַחֲרָיוּת חָזַר וְכָתַב בְּשֵׁם מֻכָּר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הָיָה כּוֹתֵב שָׁם אַחֲרָיוּת שֶׁאַחֲרָיוּת טָעוּת סוֹפֵר הוּא. וְכֵן אִם הָרִאשׁוֹן מֻכָּר וְהַשֵּׁנִי מַתָּנָה קָנָה הַשָּׂדֶה מִזְּמַן רִאשׁוֹן. שֶׁלֹּא כָּתַב לוֹ שִׁטַּר מַתָּנָה אֶלָּא לְיַפּוֹת כֹּחוֹ וּמִשּׁוּם דִּין בֶּן הַמְּצַר:

ט הָיוּ שְׁנֵי הַשִּׁטָּרוֹת בְּמֻכָּר אוֹ שְׁנֵיהֶם בְּמַתָּנָה. אִם הוֹסִיף בַּשֵּׁנִי כְּלוּם הֲרֵי הָרִאשׁוֹן קַיָּם שֶׁלֹּא כָּתַב הַשֵּׁנִי אֶלָּא מִפְּנֵי הַתּוֹסֶפֶת. וְאִם לֹא הוֹסִיף בִּטֵּל שִׁטַּר שֵׁנִי אֶת הָרִאשׁוֹן וְאֵין לוֹ אַחֲרָיוּת אֶלָּא מִזְּמַן הַשֵּׁנִי. לְפִיכָךְ כָּל הַפֵּרוֹת שֶׁאָכַל הַלּוֹקֵחַ מִזְּמַן רִאשׁוֹן עַד זְמַן שֵׁנִי מַחְזִיר אוֹתָם. וְאִם הָיָה עַל אוֹתוֹ שָׂדֶה חֹק לַמֶּלֶךְ בְּכָל שָׁנָה. הַנּוֹתֵן אוֹ הַמּוֹכֵר נוֹתֵן אוֹתוֹ הַחֹק עַד זְמַן הַשִּׁטָּר הַשֵּׁנִי:

פרק ו

א לְעוֹלָם אוֹמְדִין דַּעַת הַנּוֹתֵן. אִם הָיוּ הַדְּבָרִים מֻרְאִין סוֹף דַּעְתּוֹ עוֹשִׂין עַל פִּי הָאֹמֶד אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ. כֵּיצַד. מִי שֶׁהָלַךְ בְּנוֹ לִמְדִינַת הַיָּם וְשָׁמַע שֶׁמֵּת וְכָתַב כָּל נְכָסָיו לְאַחֵר מַתָּנָה גְּלוּיָה גְּמוּרָה וְאַחַר כָּךְ בָּא בְּנוֹ אֵין מַתָּנָתוֹ קַיֶּמֶת. שֶׁהַדְּבָרִים מוֹכִיחִין שֶׁאִלּוּ יָדַע שֶׁבְּנוֹ קַיָּם לֹא הָיָה נוֹתֵן כָּל נְכָסָיו. לְפִיכָךְ אִם שִׁיֵּר מִנְּכָסָיו כָּל שֶׁהוּא בֵּין קַרְקַע בֵּין בְּמִטַּלְטְלִין מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת:

ב וְכֵן הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו מַתָּנָה לְאֶחָד מִבָּנָיו בֵּין שֶׁהָיָה בָּרִיא בֵּין שֶׁהָיָה שָׁכִיב מֵרַע. אֲפִלּוּ הָיָה בֵּן קָטָן הַמֵּטֵל בָּעֲרִיסָה לֹא עָשָׂהוּ אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס. וַהֲרֵי הוּא בְּכָל הַנְּכָסִים כְּאֶחָד מֵאֶחָיו. אֶמְדַּן דַּעַת הוּא שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לִהְיוֹת אֶחָיו נִשְׁמָעִין לוֹ. וְאִם שִׁיֵּר כָּל שֶׁהוּא בֵּין קַרְקַע בֵּין בְּמִטַּלְטְלִין זָכָה הַבֵּן בְּמַתָּנָה:

ג בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁכָּתַב לְבֵן בֵּין הַבָּנִים. אֲבָל אִם כָּתַב כָּל נְכָסָיו לְבֵן בֵּין הַבָּנוֹת אוֹ לְבַת בֵּין הַבָּנוֹת אוֹ לְאֶחָד מִן הַיּוֹרְשִׁין בֵּין שְׁאָר הַיּוֹרְשִׁין. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁיֵּר כְּלוּם מַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת:

ד וְכֵן הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ בֵּין בָּרִיא בֵּין שְׁכִיב מֵרַע אַף עַל פִּי שֶׁקִּנּוּ מִיָּדוֹ לֹא עָשָׂאָה אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפָּא עַל יוֹרְשָׁיו. בֵּין שֶׁהָיוּ יוֹרְשֵׁי בָּנָיו מִמֶּנָּה אוֹ מֵאִשָּׁה אַחֶרֶת אוֹ אֶחָיו אוֹ שְׁאָר יוֹרְשָׁיו. וְאִם שִׁיֵּר כָּל שֶׁהוּא בֵּין קַרְקַע בֵּין מִטַּלְטְלִין קָנְתָה כָּל שֶׁכָּתַב לָהּ:

ה בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בִּנְשׂוּאָה. אֲבָל אִם כָּתַב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ אֲרוּסָה אוֹ לִגְרוּשָׁה אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא שִׁיֵּר כְּלוּם הֲרֵי הִיא כִּשְׁאָר בְּנֵי אָדָם וּמַתְּנָתוֹ קַיֶּמֶת:

ו הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְאֶחָד מִבָּנָיו וּלְאַחֵר. זֶה הָאַחֵר קָנָה חֲצִי הַנְּכָסִים בְּמַתָּנָה. וְנִשְׁאַר הַחֲצִי לְבָנָיו. וְהַבֵּן שֶׁנָּתְנוּ לוֹ אַפּוֹטְרוֹפּוֹס מְנָהוּ עַל שְׁאָר אֶחָיו:

ז וְכֵן אִם כָּתַב כָּל נְכָסָיו לְאִשְׁתּוֹ וּלְאַחֵר. זֶה הָאַחֵר קָנָה מֶחֱצָה וְאִשְׁתּוֹ אַפּוֹטְרוֹפָּא עַל מֶחֱצָה:

ח כָּל אִשָּׁה שֶׁקִּנְתָה כָּל נִכְסֵי בַּעְלָהּ בְּמַתָּנָה. אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ וְתִקְרַע. לְפִיכָךְ אִם יָצָא שְׁטַר חוֹב עָלָיו וְהָלְכוּ כָּל הַנְּכָסִים בְּחוֹבוֹ שֶׁקִּדֵּם הַמַּתָּנָה תִּשָּׁאֵר הִיא בְּלֹא כְּלוּם וְלֹא תִּקַּח בִּכְתֻבָּתָהּ שֶׁקִּדְמָה הַחוֹב. שֶׁאֲמְדִן דַּעַת הוּא שֶׁבַּהֲנָאָה שֶׁבָּאָה לָהּ בִּשְׁמוּעָה זוֹ שֶׁכָּתַב לָהּ כָּל נְכָסָיו אִבְּדָה כָּל זְכוּת שֶׁיֵּשׁ לָהּ בַּנְּכָסִים חוּץ מִמַּתָּנָה זוֹ:

ט וְכֵן הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְבָנָיו בֵּין זְכָרִים בֵּין נְקֵבוֹת בֵּין בָּרִיא בֵּין שְׁכִיב מֵרַע וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ עִמָּהֶן קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא. הוֹאִיל וְעָשָׂה אוֹתָהּ שֻׁתָּף בֵּין הַבָּנִים וְלֹא מָחֲתָה אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ וְאֵינָהּ טוֹרֶפֶת מִנְּכָסִים אֵלּוּ כְּלוּם. אֲבָל מִנְּכָסָיו שֶׁיִּבּוֹאוּ לוֹ אַחַר אֵלּוּ נוֹטֶלֶת מֵהֶן כְּתֻבָּתָהּ:

י כָּתַב לָהּ עִמָּהֶן מִטַּלְטְלִין בִּלְבַד אוֹ שֶׁשִּׁיֵּר לְעַצְמוֹ קַרְקַע כָּל שֶׁהוּא. כְּתֻבָּתָהּ קַיֶּמֶת. וְתַקָּנַת הַגְּאוֹנִים הִיא שֶׁאֲפִילּוּ שִׁיֵּר מִטַּלְטְלִים כָּל שֶׁהוּא. שֶׁהֲרֵי הִיא אוֹמֶרֶת מִמַּה שֶׁשִּׁיֵּר אֲנִי גּוֹבָה וּמִתּוֹךְ שֶׁתֵּרֵד לְמַה שֶׁשִּׁיֵּר תֵּרֵד לִשְׁאָר נְכָסִים וְתִטְרֹף:

יא הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לִבָנָיו וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ חֵלֶק עִמָּהֶן. וּמֵת אֶחָד מִן הַבָּנִים בְּחַיֵּי אָבִיו. הֲרֵי זוֹ תִּגְבֶּה כְּתֻבָּתָהּ מֵחֵלֶק זֶה שֶׁמֵּת. שֶׁלֹּא אִבְּדָה כְּתֻבָּתָהּ אֶלָּא מִלִּטְרֹף מֵהֶן:

יב הָרוֹצֶה לְהַנְשֵׂא וְכָתְבָה כָּל נְכָסֶיהָ בֵּין לִבְנָהּ בֵּין לְאַחֵר. וְאַחַר כָּךְ נִשֵּׂאת וְנִתְגָּרְשָׁה אוֹ שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ. מַתְּנָתָהּ בְּטֵלָה שֶׁזּוֹ מַבְרַחַת הִיא וְלֹא כָּתְבָה כָּל נְכָסֶיהָ אֶלָּא לְהַבְרִיחַ מִבַּעְלָהּ שֶׁלֹּא יִירָשֶׁנָּה. וּכְשֶׁתִּהְיֶה צְרִיכָה לָהֶן יַחְזְרוּ לָהּ. לְפִיכָךְ אִם מֵתָה הִיא בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ קָנָה הַמְקַבֵּל מַתָּנָה אֶת הַכֹּל. וְאִם שִׁיְּרָה כְּלוּם אֲפִלּוּ מִטַּלְטְלִין מַתְּנָתָהּ קַיֶּמֶת וְאַף עַל פִּי שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה אֵינָהּ חוֹזֶרֶת:

יג כָּל הַנּוֹתְנִין כָּל נְכְסֵיהֶם. מִשֶּׁתִּבָּטֵל הַמַּתָּנָה וְיַחְזְרוּ כָּל הַנְּכָסִין לַבְּעָלִים הָרִאשׁוֹנִים אֵין הַמְקַבֵּל מַתָּנָה מַחְזִיר פֵּרוֹת. שֶׁאֲפִילּוּ נָתַן הָאָדָם מַתָּנָה בְּפֵרוּשׁ עַל מְנָת לְהַחְזִיר כָּל יְמֵי חַיֵּי פְּלוֹנִי הֲרֵי זֶה אוֹכֵל פֵּרוֹת כָּל זְמַן הַמַּתָּנָה כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יד מִי שֶׁשָּׁלַח כֵּלִים מִמְּדִינַת הַיָּם וְאָמַר יִנָּתְנוּ אֵלּוּ לְבָנַי. הֲרֵי אֵלּוּ יִנָּתְנוּ לַבָּנִים וְלַבָּנוֹת. הָרָאוּי לַבָּנִים כְּגוֹן סְפָרִים וּכְלֵי מִלְחָמָה לַבָּנִים. וְהָרָאוּי לַבָּנוֹת כְּגוֹן כְּלֵי מֶשִׁי הַצְּבוּעִים וַחֲלִי זָהָב יִטָּלוּם הַבָּנוֹת. הָיוּ רְאוּיִין לִזְכָרִים וְלִנְקֵבוֹת יִטְּלוּ אוֹתָן הַזְּכָרִים. וְכֵן הַמְשַׁלֵּחַ כֵּלִים לְבֵיתוֹ סְתָם וְהָיוּ בָּהֶן כֵּלִים הָרְאוּיִין לְבָנוֹת. יִטְּלוּ אוֹתָן בְּנוֹתָיו. אֲמִדַּן דַּעַת הוּא שֶׁלְּהֶן שָׁלַח. וְאִם אֵין לוֹ בָּנוֹת אוֹ שֶׁהָיוּ בְּנוֹתָיו נְשׂוּאוֹת. יִטְּלוּ אוֹתָן נְשֵׁי בָּנָיו. שֶׁהַדַּעַת נוֹטָה שֶׁלְּהֶן שָׁלַח:

טו הַמַּשִּׂיא בְּנוֹ גָּדוֹל לִבְתוּלָה בְּבֵית קָנָה הַבַּיִת. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ נְשׂוּאִין רִאשׁוֹנִים לְזֶה הַבֵּן. וְלֹא הִשִּׂיא הָאָב בֵּן אַחֵר קֹדֶם לוֹ וְלֹא שִׂיֵּר הָאָב בְּזֶה הַבַּיִת שֶׁיִּחַד לוֹ כְּלוּם. וּדְבָרִים אֵלּוּ כַּהֲלָכָה שֶׁאֵין לָהֶם טַעַם הֵם. וְנִגְעוּ חֲכָמִים בַּדָּבָר הַזֶּה מֵאֲמִדַּן הַדַּעַת. שֶׁמִּרֹב שִׂמְחָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ גָּמַר וְהִקְנָהוּ הַבַּיִת. שֶׁהֲרֵי לֹא שִׂיֵּר בָּהּ לְעַצְמוֹ כְּלוּם. לְפִיכָךְ אִם שִׂיֵּר שָׁם אֲפִלּוּ פַּךְ אֶחָד לֹא קָנָה הַבַּיִת. יִחֵד לוֹ בַּיִת וּכְלֵי בַּיִת אַף עַל פִּי שֶׁשִּׂיֵּר בַּבַּיִת כְּלִי אֶחָד לְעַצְמוֹ אוֹ הָיָה לוֹ שָׁם אוֹצָר וְכֵיוֹצֵא בּוֹ. קָנָה כְּלֵי הַבַּיִת אֲבָל הַבַּיִת לֹא קָנָה:

טז יִחֵד לוֹ בַּיִת וַעֲלִיָּה. בַּיִת קָנָה עֲלִיָּה לֹא קָנָה. וְכֵן אִם יִחֵד לוֹ בַּיִת וְאַכְסַדְרָה בַּיִת קָנָה אַכְסַדְרָה לֹא קָנָה. שְׁנֵי בָּתִּים זֶה לְפָנִים מִזֶּה לֹא קָנָה אֶלָּא הָאֶחָד שֶׁנִּשָּׂא בּוֹ:

יז כְּבָר בֵּאַרְנוּ בְּנִשּׂוּאִין שֶׁשְּׁנַיִם שֶׁהָיָה בֵּינֵיהֶם שִׁדּוּכִין וּפְסַק זֶה עַל יְדֵי בְּנוֹ וְזֶה עַל יְדֵי בִּתּוֹ. וְאָמְרוּ כַּמָּה אַתָּה נוֹתֵן לְבִנְךָ. כָּךְ וְכָךְ. וְכַמָּה אַתָּה נוֹתֵן לְבִתְּךָ. כָּךְ וְכָךְ. וְעָמְדוּ וְקִדְּשׁוּ. קָנוּ בַּאֲמִירָה. וְאֵין קוֹנִין בַּאֲמִירָה זוֹ עַד שֶׁעַת נִשּׂוּאִין שֶׁכָּל הַפּוֹסֵק דַּעְתּוֹ לִכְנֹס. וּצְרִיכִין שֶׁיִּהְיוּ הַדְּבָרִים שֶׁהֵן פּוֹסְקִין מְצוּיִין בִּרְשׁוּתוֹ. שֶׁאֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ. וּדְבָרִים אֵלּוּ לֹא נִתְּנוּ לְהִכָּתֵב. לְפִיכָךְ אֵינָן כִּשְׁטָר עַד שֶׁיִּטְרֹף בָּהֶן:

יח הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה. אֲפִלּוּ קִדְּשָׁהּ בְּאֶלֶף דִּינָר. בֵּין שֶׁחָזַרָה הִיא בֵּין שֶׁחָזַר הוּא. בֵּין שֶׁמֵּת הוּא בֵּין שֶׁמֵּתָה הִיא. אֵין הַקִּדּוּשִׁין חוֹזְרִין לְעוֹלָם. אֶלָּא הֲרֵי הֵן מַתָּנָה גְּמוּרָה שֶׁאֵין לָהֶם חֲזָרָה:

יט וְאִם הָיוּ קִדּוּשֵׁי טָעוּת חוֹזְרִין הַמָּעוֹת:

כ וְהַמְקַדֵּשׁ אֲחוֹתוֹ הַמָּעוֹת מַתָּנָה. אָדָם יוֹדֵעַ שֶׁאֵין קִדּוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּעֲרָיוֹת וְאֵין זֶה טוֹעֶה אֶלָּא גָּמַר וְנָתַן לְשֵׁם מַתָּנָה:

כא הַשּׁוֹלֵחַ סִבְלוֹנוֹת לְבֵית חָמִיו בֵּין מְרֻבִּין בֵּין מוּעָטִין. בֵּין שֶׁאָכַל שָׁם סְעוּדַת אֵרוּסִין בֵּין שֶׁלֹּא אָכַל. בֵּין שֶׁמֵּת הוּא בֵּין שֶׁמֵּתָה הִיא. אוֹ שֶׁחָזַר בּוֹ הָאִישׁ. יַחְזְרוּ הַסִּבְלוֹנוֹת כֻּלָּן חוּץ מִן הַמַּאֲכָל וְהַמַּשְׁקֶה:

כב וְכֵן כֵּלִים מֻעָטִים שֶׁשָּׁלַח לָהּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ שָׁם בְּבֵית אָבִיהָ. אִם נִשְׁתַּמְּשָׁה בָּהֶן וּבָלוּ אוֹ אָבְדוּ אֵינָן מִשְׁתַּלְּמִין. אֲבָל אִם הָיוּ קַיָּמִין חוֹזֵר הַכֹּל וְגוֹבֶה אוֹתָם בְּבֵית דִּין. שֶׁהַדָּבָר יָדוּעַ שֶׁלֹּא שְׁלָחָם אֶלָּא דֶּרֶךְ נוֹי בִּלְבַד:

כג חָזְרָה הִיא בָּהּ חוֹזֵר הַכֹּל. וַאֲפִלּוּ הַמַּאֲכָל וְהַמַּשְׁקֶה נוֹתֶנֶת דָּמָיו בְּזוֹל. וּכְבָר הִסְכִּימוּ הַגְּאוֹנִים שֶׁאִם הָיוּ דְּמֵי מַאֲכָל וּמַשְׁקֶה [שְׁוֶה] שִׁשָּׁה מִשְׁתַּלֶּמֶת אַרְבָּעָה אִם חָזְרָה בָּהּ. שֶׁלֹּא נָתַן לָהּ מַתָּנָה זוֹ אֶלָּא לְדַעַת שֶׁלֹּא תַּחְזֹר בָּהּ:

כד הוֹרוּ רַבּוֹתַי שֶׁאִם הָיָה מְנַהֵג הַמְּדִינָה שֶׁיַּעֲשֶׂה כָּל אָדָם סְעוּדָה וְיַאֲכִיל לְרֵעָיו אוֹ יְחַלֵּק מָעוֹת לְשַׁמְּשִׁין וְלַחֲזָנִין וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן וְעָשָׂה כְּדֶרֶךְ שֶׁעוֹשִׂין כָּל הָעָם וְחָזְרָה בָּהּ מְשַׁלֶּמֶת הַכֹּל. שֶׁהֲרֵי גָּרְמָה לוֹ לְאַבֵּד מָמוֹן וְכָל הַגּוֹרֵם לְאַבֵּד מָמוֹן חֲבֵרוֹ מְשַׁלֵּם. וְהוּא שֶׁיִּהְיוּ לוֹ עֵדִים כַּמָּה הוֹצִיא. שֶׁאֵין זֶה נִשְׁבָּע וְנוֹטֵל:

פרק ז

א מִנְהָג פָּשׁוּט בְּרֹב הַמְּדִינוֹת שֶׁבִּזְמַן שֶׁיִּשָּׂא אָדָם אִשָּׁה מְשַׁלְּחִין לוֹ רֵעָיו וּמְיֻדָּעָיו מָעוֹת כְּדֵי שֶׁיִּתְחַזֵּק בָּהֶן עַל הַהוֹצָאָה שֶׁמּוֹצִיא בְּאִשְׁתּוֹ. וּבָאִים אוֹתָן הָרֵעִים וְהַמְיֻדָּעִים שֶׁשָּׁלְחוּ לוֹ וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין עִם הֶחָתָן בְּשַׁבָּעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה אוֹ בְּמִקְצָתָן. הַכֹּל כְּמִנְהָג הַמְּדִינָה. וְאֵלּוּ הַמָּעוֹת שֶׁמְּשַׁלְּחִין נִקְרָאִין שׁוֹשְׁבִינוּת. וְאוֹתָם שֶׁשָּׁלְחוּ הַמָּעוֹת וְאוֹכְלִין וְשׁוֹתִין עִם הֶחָתָן נִקְרָאִים שׁוֹשְׁבִינִין:

ב הַשּׁוֹשְׁבִינוּת אֵינָהּ מַתָּנָה גְּמוּרָה. הַדְּבָרִים יְדוּעִים שֶׁלֹּא שָׁלַח זֶה עֲשָׂרָה דִּינָרִין בַּשְּׁבִיל שֶׁיֹּאכַל וְיִשְׁתֶּה בָּזֶה וְלֹא שָׁלַח אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁבַּדַּעְתּוֹ הָיָה שֶׁאִם יִשָּׂא הוּא אִשָּׁה יַחְזֹר וְיִשְׁלַח לוֹ כְּמוֹ שֶׁשָּׁלַח לוֹ. לְפִיכָךְ אִם נָשָׂא זֶה אִשָּׁה וְלֹא הֶחְזִיר לוֹ הַשּׁוֹשְׁבִינוּת הֲרֵי זֶה תּוֹבְעוֹ בְּדִין וּמוֹצִיא מִמֶּנּוּ:

ג וְאֵין יָכוֹל לְתָבְעוֹ עַד שֶׁיִּשָּׂא כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּשָׂא הוּא. כֵּיצַד. רָאוּבֵן שֶׁנָּשָׂא בְּתוּלָה וְשָׁלַח לוֹ שִׁמְעוֹן שׁוֹשְׁבִינוּת וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא שִׁמְעוֹן אַלְמָנָה. אֵינוֹ יָכוֹל לִתְבֹּעַ לְהַחְזִיר לוֹ הַשּׁוֹשְׁבִינוּת שֶׁהֲרֵי אוֹמֵר לוֹ אֵינִי מַחְזִיר לְךָ אֶלָּא בִּבְתוּלָה כְּמוֹ שֶׁנָּתַתָּ לִי. וְכֵן אִם שָׁלַח לוֹ בְּנִשּׂוּאֵי אַלְמָנָה אֵינוֹ יָכוֹל לְתָבְעוֹ לְהַחְזִיר לוֹ בְּנִשּׂוּאֵי בְּתוּלָה:

ד עָשָׂה רְאוּבֵן מִשְׁתֶּה בְּגָלוּי וּבְפַרְהֶסְיָא וְעָשָׂה שִׁמְעוֹן בְּצִנְעָה. אוֹ שֶׁעָשָׂה רְאוּבֵן בְּצִנְעָה וְשִׁמְעוֹן בְּפַרְהֶסְיָא אֵינוֹ יָכוֹל לְתָבְעוֹ. שֶׁהֲרֵי אוֹמֵר לוֹ אֵינִי עוֹשֶׂה עִמְּךָ אֶלָּא כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשִׂיתָ עִמִּי:

ה רְאוּבֵן שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה וְשָׁלַח לוֹ שִׁמְעוֹן שׁוֹשְׁבִינוּת וְאָכַל וְשָׁתָה עִמּוֹ וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא שִׁמְעוֹן כְּנִשּׂוּאֵי רְאוּבֵן עַצְמָן וּבָא רְאוּבֵן וְאָכַל וְשָׁתָה עִמּוֹ. אוֹ שֶׁקָּרָא לוֹ שִׁמְעוֹן וְלֹא רָצָה לָבוֹא. אוֹ שֶׁהָיָה בַּמְּדִינָה וְשָׁמַע קוֹל טַבְלָא בְּמָקוֹם שֶׁאֵין דַּרְכָּן לִקְרוֹת אֶחָד אֶחָד אֶלָּא כָּל הַשּׁוֹמֵעַ יָבוֹא. וְשָׁמַע וְלֹא בָּא. חַיָּב לְהַחְזִיר לוֹ הַשּׁוֹשְׁבִינוּת כֻּלָּהּ. שֶׁהֲרֵי יָדַע וְלֹא בָּא אוֹ קָרָא לוֹ בְּמָקוֹם שֶׁדַּרְכָּן לִקְרוֹת אֶחָד אֶחָד וְלֹא בָּא:

ו לֹא הָיָה רְאוּבֵן בַּמְּדִינָה מְנַכִּין לוֹ דְּמֵי מַה שֶּׁאָכַל וְשָׁתָה שִׁמְעוֹן אֶצְלוֹ וּמַחֲזִיר לוֹ שְׁאָר הַשּׁוֹשְׁבִינוּת. וְכֵן אִם הָיָה בַּמְּדִינָה וְלֹא קְרָאָהוּ אוֹ לֹא הוֹדִיעוֹ מְנַכִּין לוֹ וַיֵּשׁ לוֹ עָלָיו תַּרְעֹמֶת מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הוֹדִיעוֹ:

ז וְכַמָּה מְנַכִּין. נָהֲגוּ בְּנִכּוּי אִם דִּינָר אֶחָד שָׁלַח לוֹ שִׁמְעוֹן אֵינוֹ מַחֲזִיר לוֹ כְּלוּם שֶׁהֲרֵי זֶה דְּמֵי מַה שֶּׁאָכַל. וְאִם יִתֵּר עַל הַדִּינָר עַד סֶלַע מְנַכֶּה לוֹ מֻחֲצָה. מִסֶּלַע וּלְמַעְלָה אוֹמְדִין דַּעַת הַמְשַׁלֵּחַ:

ח וְשִׁעוּר הַשּׁוֹשְׁבִינוּת אִם אָדָם חָשׁוּב מְנַכֶּה לוֹ מֻחֲצָה. וְאִם צַר עַיִן וּמְדַקְדֵּק בְּהוֹצָאתוֹ אֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ אֶלָּא שִׁעוּר מַה שֶּׁאָכַל וְשָׁתָה וּמְשַׁלֵּם לוֹ הַשְּׁאָר:

ט מֵת שִׁמְעוֹן קֹדֶם שֶׁיִּשָּׂא אִשָּׁה אוֹ שֶׁנָּשָׂא וּמֵת בְּתוֹךְ יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה אֵין רְאוּבֵן חַיָּב לְהַחְזִיר לְיוֹרְשֵׁי שִׁמְעוֹן כְּלוּם שֶׁהֲרֵי אוֹמֵר לָהֶם תְּנוּ לִי שׁוֹשְׁבִינִי וְאֶשְׁמַח עִמּוֹ:

י לְפִיכָךְ אִם שָׂמַח עִמּוֹ וְאַחַר כָּךְ מֵת שִׁמְעוֹן. אוֹ קָרָא לוֹ וְלֹא בָּא אוֹ שֶׁלֹּא הָיָה בַּמְּדִינָה אוֹ שֶׁלֹּא הוֹדִיעוֹ. הוֹאִיל וְשָׁלְמוּ יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה וְאַחַר כָּךְ מֵת שִׁמְעוֹן. חַיָּב רְאוּבֵן לְהַחְזִיר הַשּׁוֹשְׁבִינוּת לְיוֹרְשָׁיו אוֹ כֻּלָּהּ אוֹ בְּנִכּוּי אִם לֹא הוֹדִיעוֹ אוֹ לֹא הָיָה עִמּוֹ בַּמְּדִינָה:

יא מֵת רְאוּבֵן וְאַחַר כָּךְ נָשָׂא שִׁמְעוֹן אִשָּׁה וְשָׁלְמוּ יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לִגְבוֹת הַשּׁוֹשְׁבִינוּת מִיּוֹרְשֵׁי כּוֹפִין יוֹרְשֵׁי רְאוּבֵן לְהַחְזִיר בְּנִכּוּי. וּמָקוֹם שֶׁלֹּא נָהֲגוּ אֵין הַיּוֹרְשִׁין מְשַׁלְּמִין כְּלוּם:

יב מֵת רְאוּבֵן אַחַר שֶׁנָּשָׂא שִׁמְעוֹן אִשָּׁה וְשָׁלְמוּ יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה. כּוֹפִין אֶת יוֹרְשָׁיו וּמְשַׁלְּמִין הַשּׁוֹשְׁבִינוּת בְּכָל מָקוֹם. שֶׁהֲרֵי נִתְחַיֵּב אֲבִיהֶן לְשַׁלֵּם. וְאִם כֻּלָּהּ הָיָה חַיָּב לְשַׁלֵּם מְשַׁלְּמִין כֻּלָּהּ. וְאִם בְּנִכּוּי מְשַׁלְּמִין בְּנִכּוּי:

יג חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בַּשּׁוֹשְׁבִינוּת. נִגְבֵּית בְּבֵית דִּין שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא כְּמוֹ מִלְוֶה. וְאֵינָהּ מִשְׁתַּלֶּמֶת אֶלָּא בְּעוֹנָתָהּ כְּעֵין נִשּׂוּאֵי רִאשׁוֹן. שֶׁזֶּה כְּמוֹ תְּנַאי הוּא אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ שֶׁעַל דַּעַת זֶה שְׁלָחָהּ. וְאֵין בָּהּ מִשּׁוּם רִבִּית. אֲפִלּוּ שָׁלַח לוֹ דִּינָר וְהֶחְזִיר לוֹ עֲשָׂרָה מֵתָּר

שֶׁלֹּא עַל מְנָת לְהוֹסִיף לוֹ שָׂלַח. וְאֵין הַשְׁבִּיעִית מְשַׁמַּטְתָּהּ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִגֹּשׁ אוֹתוֹ וּלְתָבְעוֹ עַד שֶׁיִּשָּׂא כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּשָׂא הוּא. וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּהּ פִּי שְׁנַיִם כְּשֶׁתַּחְזֹר לַיּוֹרְשִׁין מִפְּנֵי שֶׁהוּא רָאוּי וְאֵין הַבְּכוֹר נוֹטֵל בָּרָאוּי כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בִּמְקוֹמוֹ׃

יד הַשּׁוֹלֵחַ תְּשׁוּרָה לַחֲבֵרוֹ. אוֹ שֶׁנָּתַן לוֹ מָעוֹת כְּשֶׁמָּטָה יָדוֹ וְהוּא מְמָאֵן לִקַּח. וְזֶה נִשְׁבָּע שֶׁאִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא תִּקַּח וְהִפְצִיר בּוֹ עַד שֶׁלָּקַח. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּהֶן. אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא פֵּרֵשׁ הֲרֵי אֵלּוּ מַתָּנָה. וְאֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר הוּא וּלְתָבְעָן עַד שֶׁיְּפָרֵשׁ שֶׁהוּא מִלְוֶה׃

טו וְכֵן הַשּׁוֹלֵחַ לַחֲבֵרוֹ כַּדֵּי יַיִן וְכַדֵּי שֶׁמֶן וּפֵרוֹת בְּעֵת הַנִּשּׂוּאִין. אֵין נִגְבִּין בְּבֵית דִּין. מִפְּנֵי שֶׁהִיא גְּמִילוּת חֲסָדִים. וְלֹא נֶאֶמְרוּ דִּינֵי שׁוֹשְׁבִינוּת אֶלָּא בְּמָעוֹת בִּלְבַד׃

פרק ח

א הַסּוּמָא אוֹ הַפִּסֵּחַ. אוֹ הַגִּדֵּם. אוֹ הַחוֹשֵׁשׁ בְּרֹאשׁוֹ. אוֹ בְּעֵינוֹ. אוֹ בְּיָדוֹ אוֹ בְּרַגְלוֹ וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הֲרֵי הוּא כְּבָרִיא לְכָל דְּבָרָיו בְּמִקָּחוֹ אוֹ בְּמִמְכָּרוֹ וּמַתְּנוֹתָיו׃

ב אֲבָל הַחוֹלֶה שֶׁתְּשֹׁשׁ כֹּחַ כָּל הַגּוּף. וְכָשֵׁל כֹּחוֹ מֵחֲמַת הַחֹלִי עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַלֵּךְ עַל רַגְלוֹ בַּשּׁוּק וַהֲרֵי הוּא נוֹפֵל עַל הַמִּטָּה. הוּא [הַנִּקְרָא] שְׁכִיב מֵרַע. וּמִשְׁפְּטֵי מַתְּנוֹתָיו אֵינָם כְּמַתְּנַת בָּרִיא. כֵּיצַד. שְׁכִיב מֵרַע שֶׁצִּוָּה וְאָמַר לִתֵּן לְפְלוֹנִי כָּךְ וְכָךְ בֵּין בְּחַל בֵּין בְּשַׁבָּת. בֵּין כָּתַב בֵּין לֹא כָּתַב. זָכוּ הַכֹּל כְּשֶׁיָּמוּת בְּכָל מַה שֶּׁנָּתַן לָהֶם וְאֵינוֹ צָרִיךְ קִנְיָן. שֶׁדִּבְרֵי שְׁכִיב מֵרַע כִּכְתוּבִין וְכִמְסוּרִין הֵן. וְדָבָר זֶה מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מִדִּבְרֵיהֶם עָשׂוּ אוֹתָהּ כְּשֶׁל תּוֹרָה. כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּטָּרֵף דַּעְתּוֹ עָלָיו כְּשֶׁיֵּדַע שֶׁאֵין דְּבָרָיו קַיָּמִים׃

ג לְפִיכָךְ אִם אָמַר קְנוּ מִמֶּנִּי. אֲפִלּוּ בְּשַׁבָּת קוֹנִין מִמֶּנּוּ, שֶׁזֶּה הַקִּנְיָן אֵינוֹ צָרִיךְ׃

ד וְאֵין שְׁכִיב מֵרַע צָרִיךְ לוֹמַר אַתֶּם עֵדַי. אֶלָּא כָּל הַשּׁוֹמֵעַ אֶת דְּבָרָיו הֲרֵי זֶה עֵד. שֶׁאֵין אָדָם מְשַׁטֶּה בִּשְׁעַת מִיתָה׃

ה שְׁכִיב מֵרַע שֶׁצִּוָּה לָתֵת מַתָּנָה לְעֶבֶד שֶׁבִּמְעֵי אִמּוֹ. זָכָה הָעֶבֶד מִפְּנֵי שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קְרוֹבָה אֵצֶל בָּנוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ׃

ו אָמַר אִם יָלְדָה אִשְׁתִּי זָכָר יִטֹּל מָנֶה וְאִם נְקֵבָה מָאתַיִם. וְיָלְדָה זָכָר. נוֹטֵל מָנֶה. יָלְדָה נְקֵבָה נוֹטֶלֶת מָאתַיִם. יָלְדָה זָכָר וּנְקֵבָה הַזָּכָר נוֹטֵל מָנֶה וְהַנְּקֵבָה מָאתַיִם. יָלְדָה טֻמְטוּם וְאַנְדְּרוֹגִינוּס נוֹטֵל כַּפְּחוּת שֶׁבִּשְׁנֵיהֶם׃

ז שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמְרוּ לוֹ נְכָסָיו לְמִי. וְאָמַר לָהֶם דּוֹמֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אוֹ שֶׁאִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת. עַכְשָׁו שֶׁאֵין לוֹ בֵּן אוֹ שֶׁאֵין אִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת נְכָסָיו לִפְלוֹנִי. וְנוֹדַע שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן אוֹ שֶׁהָיְתָה אִשְׁתּוֹ מְעֻבֶּרֶת אַף עַל פִּי שֶׁהִפִּילָה אוֹ מֵת הַבֵּן אַחַר כָּךְ. אֵין מַתְּנָתוֹ מַתָּנָה׃

ח מַתְּנַת שְׂכִיב מֵרַע אֵינָהּ קוֹנָה אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה. וְאֵין אַחֵר זוֹכֶה בַּדָּבָר שֶׁצִּוָּה לוֹ בֵּין מִקַּרְקָעִין בֵּין מִטַּלְטְלִין אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה:

ט לְפִיכָךְ מוֹצִיאִין לִכְתֻבַּת הָאִשָּׁה וּמְזוֹן הָאַלְמָנָה וְהַבָּנוֹת מִיַּד אֵלּוּ שֶׁצִּוָּה לָתֵת לָהֶם. שֶׁהֲרֵי בְּמִיתָתוֹ נִתְחַיְּבוּ הַנְּכָסִים בִּכְתֻבָּה וּבְמְזוֹנוֹת. וְאֵלּוּ שֶׁנָּתַן לָהֶם לֹא יִקְנוּ אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה:

י מַתְּנַת שְׂכִיב מֵרַע שֶׁכָּתוּב בָּהּ קִנְיָן. בֵּין שֶׁהָיְתָה בְּמִקְצָת נְכָסָיו בֵּין שֶׁהָיְתָה בְּכָל נְכָסָיו. חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא לֹא גָּמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁטָר. וְהוֹאִיל וּמַתָּנָה זוֹ לֹא תִּקָּנֶה אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה. אֵין שְׁטָר לְאַחַר מִיתָה וַהֲרֵי הַמַּתָּנָה בְּטֵלָה:

יא וְאִם קָנוּ מִמֶּנּוּ כְּדֵי לְיַפּוֹת כֹּחַ הַמְקַבֵּל. כְּגוֹן שֶׁכָּתוּב וְקָנִינוּ מִמֶּנּוּ מוֹסִיף עַל מַתָּנָה זוֹ. הֲרֵי הִיא קַיֶּמֶת:

יב שְׂכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר כִּתְבוּ וּתְנוּ לְפְלוֹנִי מָנֶה. וּמֵת קֹדֶם שֶׁיִּכְתְּבוּ וְיִתְּנוּ לוֹ. אֵין כּוֹתְבִין וְאֵין נוֹתְנִין. שֶׁמָּא לֹא גָּמַר לְהַקְנוֹתוֹ אֶלָּא בִּשְׁטָר וְאֵין שְׁטָר לְאַחַר מִיתָה:

יג וְאִם אָמַר כִּתְבוּ. כְּדֵי לְיַפּוֹת כֹּחַ הַמְקַבֵּל. כְּגוֹן שֶׁאָמַר תְּנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי וְאָמַר וְאַף כִּתְבוּ וּתְנוּ לוֹ. הֲרֵי אֵלּוּ כוֹתְבִין וְחוֹתְמִין וְנוֹתְנִין לְאַחַר מִיתָה:

יד שְׂכִיב מֵרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו מַתָּנָה סְתָם וְלֹא שִׁיֵּר כְּלוּם. אִם עָמַד חוֹזֵר. וַאֲפִלּוּ קָנוּ מִיָּדוֹ כְּדֵי לְיַפּוֹת אֶת כֹּחוֹ. בֵּין שֶׁהִקְנָה כָּל נְכָסָיו לְאֶחָד בֵּין שֶׁכָּתְבָם לִשְׁנַיִם. שֶׁאָמַד דַּעַת הוּא שֶׁלֹּא נָתַן זֶה הַכֹּל אֶלָּא שֶׁנִּתְכַּוֵּן שֶׁלֹּא יִקְנוּ כְּלוּם אֶלָּא לְאַחַר מוֹתוֹ:

טו שִׁיֵּר כְּלוּם לְעַצְמוֹ בֵּין קַרְקַע בֵּין מִטַּלְטְלִין. הֲרֵי זוֹ מַתָּנָה בְּמִקְצָת וּסְתָמָהּ כְּמַתְּנַת בָּרִיא שֶׁקּוֹנֶה מִזְּמַן הַכְּתִיבָה. לְפִיכָךְ אֵינוֹ חוֹזֵר. וְהוּא שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ. שֶׁמַּתְּנַת שְׂכִיב מֵרַע בְּמִקְצָת צְרִיכָה קִנְיָן. בֵּין עָמַד בֵּין לֹא עָמַד:

טז בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁנָּתַן סְתָם. שֶׁהֲרֵי אָנוּ אוֹמְדִין דַּעְתּוֹ וְאוֹמְרִין הוֹאִיל וְשִׁיֵּר לֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לְהַקְנוֹת לוֹ מֵחַיִּים בְּמַתְּנַת בָּרִיא:

יז אֲבָל אִם נָתַן לוֹ הַמִּקְצָת בְּפֵרוּשׁ בְּמַתְּנַת שְׂכִיב מֵרַע שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה אֵינוֹ צָרִיךְ קִנְיָן. וְאִם עָמַד חוֹזֵר. וְאִם לֹא עָמַד קָנָה זֶה הַמִּקְצָת. וְאִם הָיָה בָּהּ קִנְיָן לֹא קָנָה אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה מְיֻפֶּה כֹּחוֹ כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

יח אַל תִּטְעֶה בִּשְׂכִיב מֵרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו וּפֵרַשׁ שֶׁנָּתַן הַכֹּל מַעַכְשָׁו וְהִקְנָה מֵחַיִּים. שֶׁאֵין זֶה מַתְּנַת שְׂכִיב מֵרַע אֶלָּא כִּשְׁאָר כָּל מַתְּנוֹת הַבְּרִיאִים. שֶׁאִם הִגִּיעַ הַשְּׁטָר לְיַד הַמְקַבֵּל אוֹ שֶׁקָּנוּ מִיַּד הַנּוֹתֵן קָנָה הַכֹּל וְאֵין יָכוֹל לַחְזֹר בּוֹ:

יט הַנּוֹתֵן מַתָּנָה כְּשֶׁהוּא שְׂכִיב מֵרַע וְכָתַב בָּהּ בַּחַיִּים וּבַמָּוֶת אוֹ מֵחַיִּים וּבַמָּוֶת. בֵּין בַּכֹּל בֵּין בְּמִקְצָת. הוֹאִיל וְכָתוּב בּוֹ וּבַמָּוֶת הֲרֵי זוֹ מַתְּנַת שְׂכִיב מֵרַע. שֶׁזּוֹ שֶׁכָּתוּב בָּהּ וּבַמָּוֶת שֶׁלֹּא יִקְנֶה אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה. וְזֶה שֶׁכָּתוּב בָּהּ מֵחַיִּים סִימָן לְיַשֵּׁב אֶת דַּעְתּוֹ שֶׁיִּחְיֶה מֵחֹלִי זֶה:

כ שְׁכִיב מֵרַע שֶׁנָּתַן הַנְּכָסִים שֶׁהַדָּבָר גָּלוּי שֶׁהֵן כָּל נְכָסִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ. הֲרֵי זֶה כְּמַתָּנָה בְּמִקְצָת וְאִם קָנוּ מִיָּדוֹ וְעָמַד אֵינוֹ חוֹזֵר. חוֹשְׁשִׁין אָנוּ שֶׁמָּא נִשְׁאֲרוּ לוֹ נְכָסִים אֲחֵרִים בִּמְדִינַת הַיָּם. עַד שֶׁיֹּאמַר כָּל נְכָסַי שֶׁהֵן אֵלּוּ אוֹ שֶׁהָיָה מֻחְזָק שֶׁאֵין לוֹ נְכָסִים אֶלָּא אֵלּוּ. וַאֲחַר כָּךְ תִּהְיֶה הַמַּתָּנָה בַּכֹּל:

כא שְׁכִיב מֵרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לַאֲחֵרִים. רוֹאִין. אִם כִּמְחַלֵּק כְּתָבָם. מֵת קָנוּ כֻּלָּן. עָמַד חוֹזֵר בְּכֻלָּן. וְאִם כְּנִמְלַךְ אַחַר שֶׁשִּׁיֵּר חֲזַר וְכָתַב וְקָנוּ מִיָּדוֹ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד. מֵת קָנוּ כֻּלָּן. עָמַד אֵינוֹ חוֹזֵר אֶלָּא בָּאַחֲרוֹן שֶׁהֲרֵי נָתַן לוֹ כָּל הַנְּכָסִים הַנִּשְׁאָרִים:

כב הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ וְעָמַד חוֹזֵר בַּנְּכָסִים וְאֵינוֹ חוֹזֵר בָּעֶבֶד. שֶׁהֲרֵי יָצָא עָלָיו שֵׁם בֶּן חוֹרִין:

כג שְׁכִיב מֵרַע שֶׁצִּוָּה מֻחֲמֶת מִיתָה. כְּגוֹן שֶׁהָיְתָה דַּעְתּוֹ נוֹטָה שֶׁהוּא מֵת וַדַּאי. וְנִכָּר דָּבָר זֶה מִכְּלַל דְּבָרָיו. אַף עַל פִּי שֶׁקָּנוּ מִיָּדוֹ בְּמִקְצָת אִם עָמַד חוֹזֵר:

כד וְהַמְפָרֵשׁ בַּיָּם. וְהַיּוֹצֵא בְּשַׁיָּרָא. וְהַיּוֹצֵא בְּקוֹלֶר. וְהַמְסֻכָּן וְהוּא שֶׁקָּפַץ עָלָיו הַחֹלִי וְהִכְבִּיד עָלָיו חָלְיוֹ. כָּל אֶחָד מֵאַרְבַּעְתָּן כְּמִצַּוֶּה מֻחֲמַת מִיתָה. וַהֲרֵי דְּבָרָיו כִּכְתוּבִין וְכִמְסוּרִין וּמְקַיְּמִין אוֹתָן אִם מֵת. וְאִם נִצַּל וְעָמַד אֲפִלּוּ קָנוּ מִיָּדוֹ בְּמִקְצָת חוֹזֵר. כְּדִין כָּל מְצַוֶּה מֻחֲמַת מִיתָה:

כה שְׁכִיב מֵרַע שֶׁנִּתֵּק מֵחֹלִי לְחֹלִי. אִם לֹא עָמַד וְלֹא הָלַךְ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ בַּשּׁוּק מַתָּנָתוֹ מַתָּנָה:

כו עָמַד בֵּין הַחֹלִי שֶׁצִּוָּה בּוֹ וּבֵין הַחֹלִי שֶׁמֵּת מִמֶּנּוּ וְהָלַךְ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ. אוֹמְדִין אוֹתוֹ עַל פִּי רוֹפְאִים. אִם מֻחֲמַת חֹלִי הָרִאשׁוֹן מֵת מַתָּנָתוֹ קַיֶּמֶת וְאִם לָאו אֵין מַתָּנָתוֹ קַיֶּמֶת. וְאִם הָלַךְ בַּשּׁוּק בְּלֹא מִשְׁעֶנֶת אֵינוֹ צָרִיךְ אֹמֶד אֶלָּא בָּטְלוּ מַתָּנוֹתָיו הָרִאשׁוֹנוֹת:

כז מַתָּנַת שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאֵין כָּתוּב בָּהּ שֶׁמִּתּוֹךְ הַחֹלִי הַזֶּה שֶׁצִּוָּה בּוֹ מֵת וְאֵין הָעֵדִים מְצוּיִין לִשְׁאל לָהֶם. אַף עַל פִּי שֶׁהֲרֵי זֶה הַמְצַוֶּה מֵת. הֲרֵי הַמַּתָּנָה בְּטֵלָה. שֶׁאֵין מִיתָתוֹ רְאָיָה. שֶׁמָּא מֵחֹלִי שֶׁנָּתַן בּוֹ הַמַּתָּנָה נִרְפָּא וְאַחַר כָּךְ חָלָה חֹלִי אַחֵר וּמֵת. לְפִיכָךְ הַנְּכָסִים בְּחֶזְקַת הַיּוֹרְשִׁין. עַד שֶׁיְּבִיא רְאָיָה שֶׁמִּתּוֹךְ הַחֹלִי הַזֶּה שֶׁנָּתַן בּוֹ מַתָּנָה זוֹ מֵת:

פרק ט

א שְׁכִיב מֵרַע שֶׁצִּוָּה וְאָמַר לֹא תְּגַלּוּ מַתָּנָה זוֹ וְלֹא תּוֹדִיעוּ בָּהּ אָדָם אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה. הֲרֵי זוֹ מַתָּנָה קַיֶּמֶת וְאֵינָהּ מַתָּנָה מְסֻתֶּרֶת. שֶׁבְּעֵת שֶׁהִקְנָה שֶׁהוּא אַחַר מוֹתוֹ הֲרֵי אָמַר גַּלּוּ אוֹתָהּ:

ב מְצַוֶּה מֻחֲמַת מִיתָה אֵין צָרִיךְ לוֹמַר גַּלּוּ אֶת הַמַּתָּנָה. אֶלָּא אַף עַל פִּי שֶׁהִיא כְּתוּבָה סָתָם אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא מְסֻתֶּרֶת הִיא:

ג שְׁכִיב מֵרַע שֶׁצִּוָּה וְאָמַר יִטֹּל פְּלוֹנִי כָּל נְכָסַי אוֹ מִקְצָת נְכָסַי. אוֹ יַחֲזִיק. אוֹ יִזְכֶּה. אוֹ יִקְנֶה. כֻּלָּן לְשׁוֹן מַתָּנָה הִיא. וְכֵן אִם אָמַר יַחְסֵן אוֹ יִירַשׁ עַל מִי שֶׁרָאוּי לְיָרְשׁוֹ הֲרֵי זֶה קָנָה:

ד אָמַר יֵהָנֶה פְּלוֹנִי בָּהֶן. יַעֲמֹד בָּהֶן. יִשָּׁעֵן בָּהֶן. לֹא קָנָה:

ה שְׁכִיב מֵרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לְאַחֵר. אִם אֵינוֹ רָאוּי לְיָרְשׁוֹ נוֹטְלָן מִשּׁוּם מַתָּנָה. וְאִם רָאוּי לְיָרְשׁוֹ נוֹטְלָן מִשּׁוּם יְרֻשָּׁה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁהָיָה הַיּוֹרֵשׁ הַזֶּה אַחַת מִבְּנוֹתָיו אוֹ אֶחָד מִכָּל בְּנֵי בָּנָיו אוֹ אֶחָד מִכָּל אֶחָיו וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן מִשְׁאָר יוֹרְשִׁין. אֲבָל אִם כְּתָבָהוּ לְאֶחָד מִבָּנָיו לֹא עָשָׂהוּ אֶלָּא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס כְּמוֹ שֶׁבֵּאַרְנוּ:

ו מִי שֶׁאָמְרוּ לוֹ בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ נְכָסֶיךָ לְמִי הֵן שֶׁמָּא לִפְלוֹנִי וְאָמַר לָהֶן אֶלָּא לְמִי. רוֹאִין אִם רָאוּי לְיָרְשׁוֹ נוֹטְלָן מִשּׁוּם יְרֻשָּׁה וְאִם לָאו נוֹטְלָן מִשּׁוּם מַתָּנָה:

ז גֵּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן שֶׁאֵין הוֹרָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה. הוֹאִיל וְאֵינוֹ יוֹרְשׁוֹ כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמָקוֹמוֹ. כְּךָ אֵינוֹ יָכוֹל לִתֵּן לוֹ כָּל נְכָסָיו בְּמַתְּנַת שְׁכִיב מֵרַע. לֹא כָּל נְכָסָיו וְלֹא מִקְצָתָן. שֶׁלְּשׁוֹן יְרֻשָּׁה וּמַתָּנָה לְגַבֵּי יוֹרֵשׁ אֶחָד הֵן. וְאִם תֹּאמַר יִקְנֶה נִמְצָא זֶה יוֹרֵשׁ אֶת אָבִיו:

ח לְפִיכָךְ אִם נָתַן לְגֵר מִשְׁאָר הַגֵּרִים מַתָּנָתוֹ קַיֶּמֶת:

ט שְׁכִיב מֵרַע שֶׁהוֹדָה שֶׁיֵּשׁ לוֹ לִפְלוֹנִי אֶצְלִי כְּךָ וְכָךְ תְּנוּהוּ לוֹ. אוֹ שֶׁאָמַר כְּלִי פְּלוֹנִי פִּקָּדוֹן הוּא בְּיָדִי לִפְלוֹנִי, תְּנוּהוּ לוֹ. חָצֵר פְּלוֹנִית שֶׁל פְּלוֹנִי הוּא. חוֹב שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי אֵינוֹ שֶׁלִּי שֶׁל פְּלוֹנִי הוּא. בְּכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן הוֹדָאָתוֹ הוֹדָיָה. וַאֲפִלּוּ הוֹדָה הַגֵּר לִבְנוֹ שֶׁאֵין הוֹרָתוֹ בִּקְדֻשָּׁה דְּבָרָיו קַיָּמִין. אֲפִלּוּ הוֹדָה שְׁכִיב מֵרַע לְעַכּוּ"ם נוֹתְנִין לוֹ:

י אֲבָל שְׁכִיב מֵרַע שֶׁצִּוָּה לִתֵּן לְעַכּוּ"ם מַתָּנָה אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. שֶׁזֶּה כְּמִי שֶׁצִּוָּה לַעֲבֹר עֲבֵרָה מִנְּכָסָיו:

יא אָמַר פְּלוֹנִי עַבְדִּי עָשׂוּ אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין. אוֹ שֶׁאָמַר עָשִׂיתִי אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין. אוֹ הֲרֵי הוּא בֶּן חוֹרִין. כּוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין וּמְשַׁחְרְרִין אוֹתוֹ. שֶׁעֶבֶד יֶשְׁנוֹ בְּמִקְצַת מִצְוֹת:

יב אָמַר פְּלוֹנִית שִׁפְחָתִי עָשׂוּ לָהּ קוֹרַת רוּחַ. עוֹשִׂין לָהּ קוֹרַת רוּחַ וְאֵינָהּ עוֹבֶדֶת אֶלָּא עֲבוֹדָה שֶׁהִיא רוֹצָה בָּהּ מִכָּל הָעֲבוֹדוֹת הַיְדוּעוֹת לַעֲבָדִים בְּאוֹתוֹ מָקוֹם:

יג שְׁכִיב מֵרַע שֶׁכָּתַב כָּל נְכָסָיו לְאֶחָד. וְאָמַר הִלָּה אֵינִי רוֹצֶה בָּהֶן לֹא קָנָה:

יד שְׁתַק וְאַחַר כָּךְ צָוַח קָנָה. שֶׁדִּבְרֵי שְׁכִיב מֵרַע כִּכְתוּבִין וְכִמְסוּרִין הֵן. וְכֵיוָן שֶׁשָּׁתַק אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר בָּהֶן:

טו שְׁכִיב מֵרַע שֶׁכָּתַב לָזֶה וְחָזַר וְכָתַב לְאַחֵר הָאַחֲרוֹן קָנָה. שֶׁיֵּשׁ לוֹ לַחְזֹר עַד שֶׁיָּמוּת. בֵּין בַּכֹּל בֵּין בְּמִקְצָת בֵּין לְעַצְמוֹ בֵּין לְאַחֵר. וַאֲפִלּוּ כָּתַב וְזָכָה לְרִאשׁוֹן וְכָתַב וְזָכָה לְאַחֲרוֹן, הָאַחֲרוֹן קָנָה. שֶׁשְּׁכִיב מֵרַע שֶׁזָּכָה עֲדַיִן מַתְּנַת שְׁכִיב מֵרַע הִיא:

טז אֲבָל שִׁכְּיב מַרַע שֶׁכָּתַב וְזָכָה וְקָנוּ מִיָּדוֹ אֵין לְאַחַר קִנְיָן כְּלוּם. וְאֵינוֹ יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ לֹא לְאַחֵר וְלֹא לְעַצְמוֹ. בֵּין שֶׁנָּתַן הַכֹּל בֵּין שֶׁנָּתַן מִקְצָת:

יז שִׁכְּיב מַרַע שֶׁחָזַר בְּמִקְצָת חָזַר בַּכֹּל. כֵּיצַד. נָתַן כָּל נְכָסָיו לָרִאשׁוֹן וְקָנוּ מִיָּדוֹ כְּדֵי לְיַפּוֹת אֶת כֹּחוֹ. וְחָזַר וְנָתַן מִקְצָתָן לְאַחֵר וְקָנוּ מִיָּדוֹ כְּדֵי לְיַפּוֹת אֶת כֹּחוֹ. הַשֵּׁנִי קָנָה. אֲבָל הָרִאשׁוֹן לֹא קָנָה כְּלוּם בֵּין שֶׁעָמַד בֵּין שֶׁמֵּת:

יח נָתַן מִקְצָת נְכָסָיו וְקָנוּ מִיָּדוֹ. וְאַחַר כָּךְ נָתַן כֵּלָּן לְאַחֵר וְקָנוּ מִיָּדוֹ כְּדֵי לְיַפּוֹת אֶת כֹּחוֹ. אִם מֵת קָנָה הָרִאשׁוֹן הַמִּקְצָת וְקָנָה הַשֵּׁנִי אֶת הַשְּׁאָר. וְאִם עָמַד. רִאשׁוֹן קָנָה שֵׁנִי לֹא קָנָה:

יט שִׁכְּיב מַרַע שֶׁהִקְדִּישׁ כָּל נְכָסָיו וְלֹא שִׁיֵּר כְּלוּם אוֹ הִפְקִיר אוֹ חִלְּקָן לָעֲנִיִּים. אִם עָמַד חוֹזֵר בַּכֹּל:

כ מָכַר כְּשֶׁהוּא שִׁכְּיב מֵרַע. מִמְכָּרוֹ קַיָּם כְּבָרִיא:

כא מָכַר כָּל נְכָסָיו. אִם הַמָּעוֹת עַצְמָן קַיָּמוֹת אִם עָמַד חוֹזֵר. וְאִם הוֹצִיא הַמָּעוֹת אֵינוֹ יָכוֹל לַחְזוֹר:

כב מַתָּנָה שֶׁהִיא סְתָם וְלֹא נִתְפָּרֵשׁ בָּהּ שֶׁהָיְתָה בָּרִיא כְּשֶׁנָּתַן אוֹ שֶׁהָיְתָה שִׁכְּיב מֵרַע. הוּא אוֹמֵר שִׁכְּיב מֵרַע הָיִיתִי וַהֲרֵי עָמַדְתִּי וְאֶחֱזֹר בְּמַתָּנָתִי. וּמְקַבֵּל מַתָּנָה אוֹמֵר בָּרִיא הָיָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לַחְזֹר. עַל הַמְקַבֵּל לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁבָּרִיא הָיָה. לֹא מָצָא רְאָיָה נִשְׁבָּע הַנּוֹתֵן שְׁבוּעַת הֶסֵּת וְיִפָּטֵר וְתַעֲמֹד הַקַּרְקַע בְּחֶזְקַת הַנּוֹתֵן:

כג אֲבָל אִם הָיוּ מְטַלְטְלִין בְּיַד הַמְקַבֵּל. מִתּוֹךְ שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר שֶׁלִּי הֵן יִשָּׁבַע הֶסֵּת שֶׁבָּרִיא הָיָה כְּשֶׁנָּתַן לוֹ מַתָּנָה זוֹ:

כד מִי שֶׁמֵּת וְנִמְצֵאת מַתָּנָה קְשׁוּרָה עַל יֶרְכּוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁהִיא בְּעֵדִים וְקָנוּ מִיָּדוֹ לְיַפּוֹת כֹּחַ אֵלּוּ שֶׁנָּתַן לָהֶם הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ כְּלוּם. שֶׁאֲנִי אוֹמֵר כְּתָבָהּ וְנִמְלַךְ:

כה וְאִם זָכָה בָּהּ לְאַחֵר. בֵּין מִן הַיּוֹרְשִׁין בֵּין שֶׁאֵינוֹ מִן הַיּוֹרְשִׁין. כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּהּ קַיָּמִין כְּכָל מַתְּנַת שִׁכְּיב מֵרַע:

כו וְכֵן מִי שֶׁכָּתַב שִׁטַּר חוֹב עַל עַצְמוֹ בְּשֵׁם אַחֵר. אוֹ בְּשֵׁם אֶחָד מִבָּנָיו [אוֹ] מִן הַיּוֹרְשִׁין. וְנָתַן הַשִּׁטָּר [עַל] יַד שְׁלִישׁ וְאָמַר לוֹ יִהְיֶה זֶה אֶצְלְךָ. וְלֹא פֵּרַשׁ לוֹ כְּלוּם. אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ הַנַּח עַד שֶׁאֹמַר לְךָ מַה תַּעֲשֶׂה וּמֵת. הֲרֵי זוֹ אֵינָהּ כְּלוּם:

פרק י

א שִׁכְּיב מֵרַע שֶׁאָמַר תְּנוּ מָנֶה לְפְלוֹנִי וּמֵת. יִתְּנוּ לְאַחַר מִיתָה. שֶׁדִּבְרֵי שִׁכְּיב מֵרַע כִּכְתוּבִין וְכִמְסוּרִין דָּמוּ. וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא עַל מָנֶה שֶׁיֵּשׁ לוֹ קִבּוּר הוּא אוֹמֵר:

ב וְכֵן שִׁכְּיב מֵרַע שֶׁאָמַר הַלְוָאָה אוֹ פִּקָּדוֹן שֶׁיֵּשׁ לִי בְּיַד פְּלוֹנִי תְּנוּ אוֹתָהּ לְפְלוֹנִי דְּבָרָיו קַיָּמִין וְאֵין צָרִיךְ לְמַעֲמַד שְׁלָשְׁתָּן. וְכֵן אִם אָמַר תְּנוּ שִׁטַּר פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי זָכָה בְּמַה שֶׁיֵּשׁ

בַּשְּׁטָר. וּכְאִלּוּ כָּתַב וּמָסַר אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא מָשַׁךְ הַשְּׁטָר. וְאֵין הַיּוֹרֵשׁ יָכוֹל לִמְחל שְׁטָר זֶה שֶׁנָּתַן בְּמַתְּנַת שְׁכִיב מֵרַע. וּמִפְּנֵי מָה הַמּוֹכֵר אוֹ נוֹתֵן שְׁטַר חוֹב לַחֲבֵרוֹ וְחָזַר וּמְחָלוֹ הַיּוֹרֵשׁ מָחוּל וּשְׁכִיב מֵרַע שֶׁנָּתַן שְׁטַר חוֹב אֵין הַיּוֹרֵשׁ יָכוֹל לִמְחל. מִפְּנֵי שֶׁקִּנְיַן הָרְאָיָה בִּשְׁטָר מִדִּבְרֵיהֶם לְפִיכָךְ הַיּוֹרֵשׁ עֲדַיִן זֶה הַשְּׁטָר שֶׁלּוֹ הוּא מִן הַתּוֹרָה וּמוֹחֲלוֹ. וּמַתְּנַת שְׁכִיב מֵרַע אַף עַל פִּי שֶׁהִיא מִדִּבְרֵיהֶם עָשׂוּ אוֹתָהּ כְּשֶׁל תּוֹרָה. וּכְאִלּוּ קָנָה מִמּוֹן שֶׁבַּשְּׁטָר מִן הַתּוֹרָה וְהִגִּיעַ לְיָדוֹ וְלֹא נִשְׁאַר לַיּוֹרֵשׁ בּוֹ קִנְיָן. וּלְפִיכָךְ אֵינוֹ מוֹחֵל:

ג שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר מָנֶה לְפְלוֹנִי בְּיָדִי. אִם אָמַר תְּנוּ נוֹתְנִין. לֹא אָמַר תְּנוּ אֵין נוֹתְנִין. שֶׁמָּא לֹא אָמַר מָנֶה יֵשׁ לְפְלוֹנִי בְּיָדִי אֶלָּא כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ עַל יוֹרְשָׁיו שֶׁיֵּשׁ לָהֶן מִמּוֹן:

ד לְפִיכָךְ אִם אָמַר זֶה דֶּרֶךְ הוֹדָאָה וְלֹא הָיָה שָׁם חֲשַׁשׁ הַעֲרָמָה. נוֹתְנִין אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא אָמַר תְּנוּ:

ה כֵּיוֹצֵא בּוֹ רָאוּ אֶת אֲבִיהֶם שֶׁהִטְמִין מָעוֹת בִּשְׂדֵה תֵּבָה וּמִגְדָּל וְאָמַר שֶׁל פְּלוֹנִי הֵן. שֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי הֵן. אִם כְּמוֹסֵר דְּבָרָיו קַיָּמִין. אִם כְּמַעֲרִים לֹא אָמַר כְּלוּם:

ו וְכֵן אִם בָּא אֶחָד וְאָמַר לָהֶם אֲנִי רָאִיתִי אֶת אֲבִיכֶן שֶׁהִטְמִין מָעוֹת בִּשְׂדֵה תֵּבָה וּמִגְדָּל וְאָמַר שֶׁל פְּלוֹנִי הֵם. שֶׁל מַעֲשֵׂר הֵן. אִם הָיוּ טְמוּנִין בַּבַּיִת לֹא אָמַר כְּלוּם. בַּשָּׂדֶה דְּבָרָיו קַיָּמִין. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר כָּל שֶׁאִלּוּ יָכוֹל לִטֹּל דְּבָרָיו קַיָּמִין וְאִם לָאו לֹא אָמַר כְּלוּם:

ז הֲרֵי שֶׁהָיָה מִצְטַעֵר עַל מָעוֹת שֶׁהִנִּיחַ לוֹ אָבִיו וְלֹא יָדַע הֵיכָן הֶחְבִּיאָם וְאָמְרוּ לוֹ בַּחֲלוֹם כָּךְ וְכָךְ הֵם בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי הֵן וְשֶׁל פְּלוֹנִי הֵן וְשֶׁל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי הֵן. וּמִצָּאָן בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ וּבַמְּנֻיָּן שֶׁנֶּאֱמַר לוֹ. זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה וְאָמְרוּ חֲכָמִים דִּבְרֵי חֲלוֹמוֹת לֹא מַעֲלִין וְלֹא מוֹרִידִין:

ח שְׁכִיב מֵרַע שֶׁהוֹדָה שֶׁיֵּשׁ לְפְלוֹנִי בְּיָדוֹ מָנֶה וְאָמְרוּ יְתוֹמִים חָזַר וְאָמַר לָנוּ אֲבִינוּ פְּרַעְתִּיו נֶאֱמָנִין וְנִשְׁבָּעִין עַל זֶה שְׁבוּעַת הֶסֵת:

ט אָמַר תְּנוּ וְאָמְרוּ יְתוֹמִים חָזַר וְאָמַר לָנוּ אֲבִינוּ פְּרַעְתִּיו אֵין נֶאֱמָנִין:

י אָמַר מָנֶה לִפְלוֹנִי (בְּיָדִי) וְאָמְרוּ יְתוֹמִין נָתַנּוּ אֵין נֶאֱמָנִין. שֶׁהֲרֵי לֹא אָמַר תְּנוּ וּמִנַּיִן יָדְעוּ שֶׁחַיָּבִין לִתֵּן:

יא אָמַר תְּנוּ וְאָמְרוּ יְתוֹמִים נָתַנּוּ נֶאֱמָנִין וְנִשְׁבָּעִין שְׁבוּעַת הֶסֵת שֶׁנָּתְנוּ:

יב שְׁכִיב מֵרַע שֶׁנָּתַן מָנֶה לְאֶחָד וְאָמַר לוֹ הוֹלֵךְ מָנֶה זוֹ לִפְלוֹנִי וְהָלַךְ וּמְצָאוֹ שֶׁמֵּת. אִם קַיָּם הָיָה בְּשָׁעָה שֶׁנָּתַן לוֹ הַשְׁכִיב מֵרַע. יִנָּתְנוּ לְיוֹרְשֵׁי מִי שֶׁנִּשְׁתַּלְּחוּ לוֹ. שֶׁדִּבְרֵי שְׁכִיב מֵרַע כִּכְתוּבִין וְכִמְסוּרִין הֵן. וְאִם לֹא הָיָה קַיָּם יַחְזְרוּ לְיוֹרְשֵׁי מְשַׁלֵּחַ שֶׁאֵין קִנְיָן לְמֵת:

יג שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לִפְלוֹנִי וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת זוּז לִפְלוֹנִי וְאַרְבַּע מֵאוֹת זוּז לִפְלוֹנִי. אֵין אוֹמְרִין הַקּוֹדֵם בַּשְּׁטָר זָכָה. לְפִיכָךְ אִם לֹא הִנִּיחַ תְּשַׁע מֵאוֹת חוֹלְקִין הַנִּמְצָא לְפִי מַה שֶּׁכָּתַב לָהֶן. וְאִם יָצָא עָלָיו שְׁטַר חוֹב גּוֹבֶה מִכָּל מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁכָּתוּב

לָהֶן. כֵּיצַד. הָיָה הַחוֹב אַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים בַּעַל הַמָּאתַיִם נוֹתֵן מֵאָה וּבַעַל הַשָּׁלֹשׁ מֵאוֹת מֵאָה וַחֲמִשִּׁים וּבַעַל הָאַרְבַּע מֵאוֹת נוֹתֵן מָאתַיִם:

יד אֲבָל אִם אָמַר תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לְפִלּוֹנִי וְאַחֲרָיו שְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְפִלּוֹנִי וְאַחֲרָיו אַרְבַּע מֵאוֹת לְפִלּוֹנִי. כָּל הַקּוֹדֵם בַּשְּׁטָר זָכָה. לְפִיכָךְ אִם יָצָא עָלָיו שְׁטַר חוֹב גּוֹבֶה מִן הָאַחֲרוֹן. אֵין לוֹ גּוֹבֶה מִשֶּׁלְפָנָיו. אֵין לוֹ גּוֹבֶה מִשֶּׁלְפָנֵי פָנָיו:

טו שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר יָדוּר פְּלוֹנִי בְּבֵיתִי זֶה. יֹאכַל פְּלוֹנִי פֵּרוֹת דֶּקֶל זֶה. לֹא אָמַר כְּלוּם שֶׁלֹּא הִקְנָה לָהֶם דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ. שֶׁהַדִּירָה וְהָאֲכִילָה וְכֵיוֹצֵא בָּהֶן הֲרֵי הֵן כְּדִבּוּר וּכְשֵׁינָה שֶׁאֵין נִקְנִין. אֲבָל אִם אָמַר תְּנוּ בַּיִת זֶה לְפִלּוֹנִי כְּדֵי שֶׁיָּדוּר בּוֹ עַד זְמַן פְּלוֹנִי. אוֹ תְּנוּ דֶּקֶל זֶה לְפִלּוֹנִי כְּדֵי שֶׁיֹּאכַל פֵּרוֹתָיו. דְּבָרָיו קַיָּמִין. שֶׁהֲרֵי הִקְנָה לָהֶם הַגּוּף לְפֵרוֹת וְהַגּוּף דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מַמָּשׁ. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בָּזֶה:

פרק יא

א שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר נְכָסִים אֵלּוּ לִבְנֵי. אֵין הַבָּנוֹת בִּכְלָלָם. הָיָה לוֹ בֵּן אֶחָד וּבַת. אוֹ בֵּן וּבֶן הַבֵּן. אַף עַל פִּי שֶׁהוּא אָמַר לְבָנַי שֶׁהוּא לְשׁוֹן רַבִּים אֵין נוֹתְנִין אֶלָּא לִבְנוֹ. שֶׁהַבֵּן הָאֶחָד נִקְרָא בָּנִים:

ב שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר נְכָסַי לְטוֹבִיָּה וּמֵת. וּבָא אֶחָד שֶׁשְּׁמוֹ טוֹבִיָּה וְאָמַר אֲנִי הוּא. נוֹטְלָן. וְאִם הֶחֱזַק שְׁמוֹ רַב טוֹבִיָּה אֵינוֹ נוֹטְלָן. וְאִם הָיָה שְׁכִיב מֵרַע גַּס בּוֹ וְקוֹרֵא אוֹתוֹ בִּשְׁמוֹ נוֹטְלָן:

ג בָּאוּ שְׁנַיִם לִתְבֹּעַ וְכָל אֶחָד מֵהֶן מֻחְזָק שְׁמוֹ טוֹבִיָּה. אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶם תַּלְמִיד חָכָם. תַּלְמִיד חָכָם קוֹדֵם. אֵין בָּהֶן תַּלְמִיד חָכָם וְהָיָה אֶחָד מֵהֶן שָׁכֵן אוֹ קָרוֹב הוּא קוֹדֵם. הָיָה אֶחָד שָׁכֵן וְאֶחָד קָרוֹב שָׁכֵן קוֹדֵם. שְׁנֵיהֶם קְרוֹבִים אוֹ שְׁנֵיהֶם שְׁכֵנִים אוֹ שְׁנֵיהֶם תַּלְמִידֵי חֲכָמִים. יַעֲשׂוּ הַדַּיָּנִין כְּמוֹ שֶׁיֵּרָאֶה לָהֶם. כָּל מִי שֶׁדַּעְתָּן נוֹטָה שֶׁעַל זֶה אָמַר נוֹתְנִין לוֹ. וְכֵן אִם הָיוּ רַבִּים:

ד שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר נְכָסַי לִפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי. חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה אֲפִלּוּ הֵן מֵאָה:

ה אָמַר נְכָסַי לִפְלוֹנִי וּלְבָנַי חוֹלְקִין. פְּלוֹנִי נוֹטֵל מֶחֱצָה וְכָל בָּנָיו מֶחֱצָה. וּמַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁאָמַר לְאִשְׁתּוֹ נְכָסַי לִיךְ וּלְבָנַיִךְ. וְאָמְרוּ חֲכָמִים תִּטֹּל הִיא מֶחֱצָה וְכָל הַבָּנִים מֶחֱצָה:

ו אָמַר לִפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְלִבְנֵי פְּלוֹנִי. נוֹטְלִין בְּנֵי פְּלוֹנִי מֶחֱצָה וְהַשְּׁנַיִם הָרִאשׁוֹנִים מֶחֱצָה:

ז שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר יַחֲלֹק פְּלוֹנִי בִּנְכָסַי. יִטֹּל מֶחֱצָה. תְּנוּ חֵלֶק לִפְלוֹנִי בִּנְכָסַי. יִטֹּל אֶחָד מִשִּׁשָּׁה עָשָׂר. וְיֵשׁ מִי שֶׁהוֹרָה יִטֹּל רְבִיעַ הַנְּכָסִים:

ח שְׁכִיב מַרַע שֶׁאָמַר תְּנוּ חֶלֶק לְפִלּוֹנִי בְּבוֹר הַיַּיִן שֶׁיֵּשׁ לִי. יִטֹּל רְבִיעַ הַיַּיִן. אָמַר תְּנוּ לוֹ בּוֹ חֵלֶק לֶחָבִית. הֲרֵי מְעוּט וְיִטֹּל שְׁמִינִית הַיַּיִן. אָמַר תְּנוּ לוֹ בּוֹ חֵלֶק לִקְדֵרָה נוֹטֵל חֵלֶק מִשְּׁנֵים עָשָׂר מִן הַיַּיִן. אָמַר תְּנוּ לוֹ בּוֹ חֵלֶק לְטָפִיחַ נוֹטֵל חֵלֶק מִשִּׁשָּׁה עָשָׂר מִן הַיַּיִן שֶׁבַּבּוֹר. שֶׁהֲרֵי גִּלָּה דַּעְתּוֹ שֶׁלְּחֵלֶק מוּעָט נִתְכַּוֵּן:

ט וְאֵין גּוֹמְרִין מִן הַשִּׁעוּרִין הָאֵלּוּ לְדִין אַחֵר:

י שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר תִּטֹּל אִשְׁתִּי כְּאֶחָד מִן הַבָּנִים. נוֹטֶלֶת כְּאֶחָד מִבָּנָיו. וְאִם נוֹלְדוּ לוֹ בָּנִים אַחַר הַצַּוָּאָה מִצְטָרְפִין עִם אֵלּוּ שֶׁהָיוּ בִּשְׁעַת הַצַּוָּאָה וְנוֹטֶלֶת חֵלֶק עִם כֻּלָּן. כֵּיצַד. הָיוּ שִׁלְשָׁה בָּנִים בִּשְׁעַת הַצַּוָּאָה וּלְאַחַר זְמַן נוֹלְדוּ לוֹ שְׁנַיִם. נוֹטֶלֶת כְּאֶחָד מִן הַחֲמִשָּׁה שֶׁהוּא שְׁתוּת כָּל הַמָּמוֹן:

יא וְאֵינָהּ נוֹטֶלֶת עִמָּהֶם אֶלָּא בִּנְכָסִים שֶׁהָיוּ לוֹ בִּשְׁעַת הַצַּוָּאָה. אֲבָל נְכָסִים שֶׁבָּאוּ לוֹ אַחַר זְמַן הַצַּוָּאָה אֵין לָהּ בָּהֶן חֵלֶק שֶׁאֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא בִּרְשׁוּתוֹ:

יב שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר מְסַלְטְלִין שֶׁיֵּשׁ לִי לְפִלּוֹנִי. נוֹטֵל כְּלֵי תַּשְׁמִישׁוֹ. אֲבָל לֹא חִטִּים וּשְׂעוֹרִים וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן. אָמַר כָּל מְסַלְטְלִין שֶׁלִּי. נוֹטֵל הַכֹּל:

יג וְהָעֲבָדִים בִּכְלַל הַמְסַלְטְלִין. אֲבָל לֹא רֵחַיִם הַתַּחְתּוֹנָה וְכַיּוֹצֵא בָּהּ. שֶׁהֲרֵי הִיא מְחֻבֶּרֶת לָאָרֶץ:

יד אָמַר כָּל הַמְסַלְטֵל. נוֹטֵל אַף רֵחַיִם הַתַּחְתּוֹנָה וְכַיּוֹצֵא בָּהֶן:

טו שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר נְכָסַי לִפְלוֹנִי. נוֹטֵל כָּל הַמְסַלְטְלִין וְכָל הַקַּרְקָעוֹת וְהַבְּגָדִים וְהָעֲבָדִים וְהַבְּהֵמָה וְהָעוֹפוֹת. וְהַתְּפִלִּין עִם שְׁאָר סְפָרִים הַכֹּל בִּכְלַל הַנְּכָסִים. אֲבָל סֵפֶר תּוֹרָה יֵשׁ בּוֹ סָפֵק אִם הוּא בִּכְלַל נְכָסִים אוֹ אֵינוֹ לְפִיכָךְ אִם תְּפָסוֹ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ:

טז שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לִפְלוֹנִי בְּכוֹרִי כָּרָאוּי לוֹ. נוֹטְלָן וְנוֹטֵל בְּכוֹרָתוֹ:

יז אָמַר בִּבְכוֹרָתוֹ יָדוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה. רָצָה חֵלֶק בְּכוֹרָה נוֹטֵל רָצָה מָאתַיִם זוּז נוֹטֵל:

יח וְכֵן אִם אָמַר תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לִפְלוֹנִית אִשְׁתִּי כָּרָאוּי לָהּ. נוֹטַלְתָּן וְנוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ. וְאִם אָמַר בִּכְתֻבָּתָהּ יָדָהּ עַל הָעֶלְיוֹנָה:

יט אָמַר תְּנוּ מָאתַיִם זוּז לִפְלוֹנִי בַּעַל חוֹבִי כָּרָאוּי לוֹ נוֹטְלָן וְנוֹטֵל אֶת חוֹבוֹ. אָמַר בְּחוֹבוֹ אֵין לוֹ אֶלָּא חוֹבוֹ:

כ שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר תְּנוּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז לִפְלוֹנִי וְיִשָּׂא בִּתִּי. הֲרֵי זֶה כְּמִי שֶׁנָּתַן לוֹ שְׁתֵּי מַתָּנוֹת כָּל אֵיזֶה מֵהֶן שֶׁיִּרְצֶה יִקַּח. לְפִיכָךְ אִם רָצָה לִקַּח הַמָּעוֹת וְלֹא יִשָּׂא הַבַּת יִקַּח. אֲבָל אִם אָמַר יִקַּח בִּתִּי וּתְנוּ לוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. הֲרֵי זֶה תְּנַאי וְלֹא יִזְכֶּה בַּמָּעוֹת עַד שֶׁיִּקַּח הַבַּת:

כא שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר תְּנוּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז לְבִתִּי בִּכְתֻבָּתָהּ אוֹ לִכְתֻבָּתָהּ. אִם דֶּרֶךְ אֲנָשֵׁי הָעִיר לְהוֹסִיף בְּשׁוּמַת הַנְּדוּנְיָא וְלִכְתֹּב שְׁוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם אֵינָהּ נוֹטֶלֶת אֶלָּא מָאתַיִם זוּז.

שֶׁהֲרֵי לֹא אָמַר אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז סְתָם אֶלָּא בִּכְתֻבָּתָהּ. כְּלוֹמַר תְּנוּ לָהּ מַה שֶּׁתִּהְיֶה שׁוּמָתוֹ בִּכְתֻבָּתָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז:

כב אָמַר תְּנוּ נְדוּנְיָא לְבִתִּי כָּךְ וְכָךְ בְּגָדִים כָּךְ וְכָךְ כֵּלִים. הוּזְלוּ הַבְּגָדִים וְהַכֵּלִים אַחַר כֵּן. הָרֶוַח לַיתוֹמִים וְנוֹתְנִין לָהּ כַּשַּׁעַר הַזּוֹל. וְכֵן אִם אָמַר תְּנוּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז דְּמֵי הַיַּיִן לְבִתִּי וְהוּקַר הַיַּיִן הָרֶוַח לַיתוֹמִים וְנוֹתְנִין לָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה יוֹצֵא בְּקוֹלָר וְאָמַר תְּנוּ לְפְלוֹנִי אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז מֵהַיַּיִן שֶׁל מָקוֹם פְּלוֹנִי. וְאָמְרוּ חֲכָמִים יִטֹּל אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז מִדְּמֵי אוֹתוֹ הַיַּיִן שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן זֶה לִתֵּן לוֹ מִן הַיַּיִן מִשְׁקַל אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז וְלֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא לְדָמִים וְזֶה שֶׁיִּחֲדָן כְּדֵי לְיַפּוֹת אֶת כֹּחוֹ. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁאָמַר הַדֶּקֶל לְבִתִּי וְהִנִּיחַ שְׁנֵי חֲצָאֵי דֶּקֶל אָמְרוּ חֲכָמִים תִּטֹּל הַשְּׁנֵי חֲצָאִים שֶׁלָּזֶה נִתְכַּוֵּן וְהֵם שֶׁקָּרֵא דֶּקֶל. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁאָמַר תְּנוּ לְפְלוֹנִי בַּיִת הַמַּחֲזִיק מֵאָה כּוֹרִין וְנִמְצָא הַבַּיִת שֶׁיֵּשׁ לְזֶה הַמְצֻוֶּה מַחֲזִיק מֵאָה וְעֶשְׂרִים. וְאָמְרוּ חֲכָמִים זָכָה בְּבַיִת זֶה שֶׁהַדְּבָרִים מַרְאִין שֶׁכַּוָּנָתוֹ לָזֶה הָיְתָה שֶׁכָּל הַנּוֹתֵן בָּעַיִן יָפָה נוֹתֵן. וְכֵן כָּל כַּיּוֹצֵא בִּדְבָרִים אֵלּוּ:

כג שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר תְּנוּ לְבָנַי שֶׁקֶל בְּכָל שַׁבָּת. אוֹ שֶׁאָמַר אַל תִּתְּנוּ לָהֶם אֶלָּא שֶׁקֶל. וְנִמְצָא שֶׁאֵינוֹ מַסְפִּיק לָהֶם אֶלָּא סֶלַע בְּכָל שַׁבָּת. נוֹתְנִים לָהֶם כָּל צָרְכָּן שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן זֶה לְהַרְעִיב אֶת בָּנָיו אֶלָּא לְזָרֵז אוֹתָם. שֶׁמָּא יַרְוִיחוּ בָּהוֹצָאָה יוֹתֵר מִדַּאי:

כד שְׁכִיב מֵרַע שֶׁצִּוָּה וְאָמַר אַל תִּסְפְּדוּהוּ. אֵין סוֹפְדִין אוֹתוֹ. אַל תִּקְבְּרוּהוּ מִנְכָסָיו. אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ שֶׁיְּחוּס עַל מָמוֹן בָּנָיו וְיַפְסִיל עַצְמוֹ עַל הַצִּבּוּר. שֶׁאָסוּר לְהַנִּיחוֹ בְּלֹא קְבוּרָה. אֶלָּא כּוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין לְקָבְרוֹ מִנְכָסָיו:

פרק יב

א שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר בְּנִי פְּלוֹנִי יִירָשֵׁנִי. הֲרֵי זֶה יוֹרֵשׁ אוֹתוֹ לְבַדּוֹ וְלֹא יִירָשׁוּהוּ שְׁאָר הַבָּנִים. וְכֵן אִם אָמַר עַל בַּת בֵּין הַבָּנוֹת אוֹ אָח בֵּין הָאַחִין אוֹ שְׁאָר יוֹרְשִׁין דְּבָרָיו קַיָּמִין:

ב אֲבָל הַבְּרִיא אֵין דְּבָרָיו קַיָּמִין:

ג שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר נְכָסַי לִפְלוֹנִי וְאַחֲרָיו לִפְלוֹנִי. אֵין לַשֵּׁנִי אֶלָּא מַה שֶּׁשִּׁיֵּר רִאשׁוֹן:

ד וְאִם הָיָה הָרִאשׁוֹן רָאוּי לְיָרְשׁוֹ כְּגוֹן שֶׁהָיָה בֵּן מִכֹּלֵל הַבָּנִים אֵין לַשֵּׁנִי כְּלוּם. שֶׁכָּל לְשׁוֹן מַתָּנָה לַיּוֹרֵשׁ הֲרֵי הוּא כִּלְשׁוֹן יְרֻשָּׁה. וִירֻשָּׁה אֵין לָהּ הֶפְסֵק וְאַף עַל פִּי שֶׁאָמַר וְאַחֲרָיו לִפְלוֹנִי:

ה אֲבָל הַבְּרִיא שֶׁנָּתַן מַתָּנַת בָּרִיא עַל דֶּרֶךְ זֶה וְכָתַב לָזֶה נְכָסַי לְךָ וְאַחֲרֶיךָ לִפְלוֹנִי. אֵין לַשֵּׁנִי אֶלָּא מַה שֶּׁשִּׁיֵּר רִאשׁוֹן בֵּין שֶׁהָיָה הָרִאשׁוֹן רָאוּי לְיָרְשׁוֹ בֵּין שֶׁלֹּא הָיָה רָאוּי לְיָרְשׁוֹ:

ו שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר נְכָסַי לְךָ וְאַחֲרֶיךָ לִפְלוֹנִי וְהָיָה רִאשׁוֹן רָאוּי לְיִרְשׁוֹ וּפֵרַשׁ וְאָמַר לֹא מִשּׁוּם יֶרְשָׁה אֲנִי נוֹתֵן לְךָ שֶׁאֵין לָהּ הֶפְסֵק אֶלָּא בְּמַתָּנָה וַהֲרֵי הִפְסַקְתִּיהָ. הַשֵּׁנִי קוֹנֶה מַה שֶּׁמְּשַׁיֵּר הָרִאשׁוֹן. לְפִיכָךְ אִם נָתַן הַמָּעוֹת עַל יַד שָׁלִישׁ אוֹ שֶׁאָמַר תְּנוּ לְבָנַי שֶׁקֶל בְּכָל שַׁבָּת וְלֹא מִשּׁוּם יֶרְשָׁה אֲנִי נוֹתְנָם לָהֶם. וְהַנִּשְׁאָר מִן הַנְּכָסִים אַחַר מוֹתָם יִהְיֶה לִפְלוֹנִי. אֵין נוֹתְנִין לָהֶם אֶלָּא שֶׁקֶל אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַסְפִּיק לָהֶם:

ז נְכָסַי לִפְלוֹנִי וְאַחֲרָיו לִפְלוֹנִי. מֵת רִאשׁוֹן קָנָה שֵׁנִי. מֵת שֵׁנִי הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל יוֹרְשֵׁי הַשֵּׁנִי. מֵת שֵׁנִי בְּחַיֵּי רִאשׁוֹן יִהְיוּ הַנְּכָסִים שֶׁל יוֹרְשֵׁי רִאשׁוֹן:

ח וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין לַשֵּׁנִי אֶלָּא מַה שֶּׁשִּׁיֵּר רִאשׁוֹן אָסוּר לָרִאשׁוֹן לִמְכֹּר וְלִתֵּן גּוּפוֹ אֶלָּא אוֹכֵל הַפֵּרוֹת עַד שָׁמוּת וְיִזְכֶּה הַשֵּׁנִי:

ט וְאִם עָבַר הָרִאשׁוֹן וּמָכַר וְנָתַן בְּמַתָּנָה. אֵין הַשֵּׁנִי מוֹצִיא מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת שֶׁאֵין לַשֵּׁנִי לֹא מִן הַגּוּף וְלֹא מִן הַפֵּרוֹת אֶלָּא הַנִּשְׁאָר. וְכָל הַמַּשִּׂיא עֵצָה לָרִאשׁוֹן לִמְכֹּר נִקְרָא רָשָׁע. וַאֲפִלּוּ הָיָה בָּהֶן עֲבָדִים וְהוֹצִיאָן הָרִאשׁוֹן לְחֵרוּת אוֹ כֵּלִים וַעֲשָׂאָן תַּכְרִיכִין לְמֵת מַעֲשָׂיו קַיְמִין:

י בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֶׁמָּכַר הָרִאשׁוֹן אוֹ נָתַן מַתָּנָה לַאֲחֵרִים. אֲבָל אִם מָכְרָן הָרִאשׁוֹן אוֹ נָתָן לְבָנוֹ מַתָּנָה אוֹ לְאֶחָד מִיּוֹרְשָׁיו לֹא עָשָׂה כְּלוּם. וְכֵן אִם נָתָן בְּמַתְּנַת שְׁכִיב מֵרַע אֲפִלּוּ לַאֲחֵרִים לֹא עָשָׂה כְּלוּם שֶׁאֵין מַתְּנַת שְׁכִיב מֵרַע קוֹנָה אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה וּכְשֶׁיָּמוּת יִקְנֶה הַשֵּׁנִי:

יא הָיָה חוֹב עַל הָרִאשׁוֹן אוֹ כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבָאוּ לְבֵית דִּין לְהִפָּרַע מִנְּכָסִים אֵלּוּ. אַף עַל פִּי שֶׁהָרִאשׁוֹן קַיָּם אֵין בֵּית דִּין מְגַבִּין אוֹתָם מִגּוּף הַנְּכָסִים אֶלָּא מִן הַפֵּרוֹת בִּלְבַד שָׁמִין לָהֶם. מֵת הָרִאשׁוֹן וּבָא בַּעַל חוֹבוֹ וְאִשְׁתּוֹ לִגְבוֹת מִנְּכָסִים אֵלּוּ אֵין מְגַבִּין לָהֶם כְּלוּם אֲפִלּוּ עָשָׂאן אַפּוֹתֵיקִי אוֹ שֶׁיִּחֲדָן לְאִשְׁתּוֹ בִּכְתֻבָּתָהּ אֵינָן גּוֹבִין מִנְּכָסִים אֵלּוּ כְּלוּם אֶלָּא הֲרֵי הֵן שֶׁל שֵׁנִי:

יב שְׁכִיב מֵרַע שֶׁאָמַר לְאִשָּׁה פְּנוּיָה נְכָסַי לְךָ וְאַחֲרֶיךָ לְפִלּוֹנִי וְעָמְדָה וְנִשֵּׂאת. בַּעַל לוֹקֵחַ הוּא וְאֵין הַשֵּׁנִי מוֹצִיא מִיַּד הַבַּעַל. וְאִם אָמַר לָהּ כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה נְכָסַי לִיךְ וְאַחֲרַיִךְ לְפִלּוֹנִי וּמֵתָה. הַשֵּׁנִי מוֹצִיא מִיַּד הַבַּעַל. שֶׁכֵּיוָן שֶׁזְּכָתָה בַּנְּכָסִים עַל תְּנַאי זֶה כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה נִמְצָא כְּאִלּוּ אָמַר לָהּ בְּפֵרוּשׁ אַחֲרַיִךְ יִקְנֶה פְּלוֹנִי לֹא הַבַּעַל. לְפִיכָךְ אִם מָכְרָה נְכָסִים אֵלּוּ כְּשֶׁהִיא תַּחַת בַּעְלָהּ וּמֵתָה תַּחַת בַּעְלָהּ יַעַמְדוּ נְכָסִים בְּיַד הַלּוֹקֵחַ שֶׁאִם יוֹצִיא הַבַּעַל מִיַּד הַלּוֹקֵחַ מִפְּנֵי שֶׁמָּכְרָה כְּשֶׁהִיא נְשׂוּאָה הֲרֵי הַשֵּׁנִי מוֹצִיא מִיַּד הַבַּעַל וְהַלּוֹקֵחַ חוֹזֵר וּמוֹצִיא מִיַּד הַשֵּׁנִי. שֶׁהֲרֵי מָכְרָה לוֹ וְאֵין לוֹ אֶלָּא מַה שֶּׁשִּׁיֵּר רִאשׁוֹן. וְאֵין בִּשְׁלִשְׁתָּן מִי שֶׁהוֹצִיא מָמוֹן אֶלָּא הַלּוֹקֵחַ. וּלְפִיכָךְ תַּעֲמֹד בְּיָדוֹ. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁאָמַר נְכָסַי לְאִמִּי וְאַחֲרֶיהָ לְיוֹרְשַׁי וְהָיְתָה לוֹ בַּת נְשׂוּאָה וּמֵתָה הַבַּת בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ וּבְחַיֵּי אֵם אָבִיהָ וְאַחַר כָּךְ מֵתָה הַזְּקֵנָה. וְאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָן נְכָסִים מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְאִשְׁתּוֹ וְלֹא זָכְתָה בָּהֶן הָאִשָּׁה אֶלָּא

אַחַר שֶׁמֵּתָה. אֲבָל אִם הִנִּיחָה הַבַּת בֵּן אוֹ בַּת הָיוּ יוֹרְשִׁין הַנְּכָסִים. שֶׁמַּשְׁמָע יוֹרְשִׁין וַאֲפִלּוּ יוֹרְשֵׁי יוֹרְשִׁין. וְאִלּוּ אָמַר וּכְשֶׁתָּמוּת הַזְּקֵנָה הֲרֵי הֵן לְבִתִּי מֵעַכְשָׁו. הָיָה הַבַּעַל יוֹרֵשׁ אוֹתָן אַחַר מִיתַת אִשְׁתּוֹ׃

יג הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לִבְנוֹ וּלְאַחַר מוֹתוֹ. הֲרֵי הַגּוּף שֶׁל בֵּן מִזְּמַן הַשְּׁטָר וְהַפֵּרוֹת לְאָב עַד שֶׁיָּמוּת. לְפִיכָךְ הָאָב אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכֹּר מִפְּנֵי שֶׁהֵן נְתוּנִין לַבֵּן. וְהַבֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לִמְכֹּר מִפְּנֵי שֶׁהֵן בְּרְשׁוּת הָאָב. מֵת הָאָב וְהִנִּיחַ פֵּרוֹת מְחֻבָּרִין לַקַּרְקַע הֲרֵי הֵן שֶׁל בֵּן. מִפְּנֵי שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קְרוֹבָה אֵצֶל בְּנוֹ. הָיוּ תְּלוּשִׁין אוֹ שֶׁהִגִּיעוּ לְהִבָּצֵר הֲרֵי הֵן שֶׁל יוֹרְשִׁין. עָבַר הָאָב וּמָכַר מְכוּרִין עַד שֶׁיָּמוּת. וּכְשֶׁיָּמוּת הָאָב מוֹצִיא הַבֵּן מִיַּד הַלָּקוֹחוֹת. וְאִם הָיוּ שָׁם פֵּרוֹת מְחֻבָּרִין שָׁמִין אוֹתָם לַלּוֹקֵחַ וְנוֹתֵן הַבֵּן דְּמֵיהֶם. הָיוּ תְּלוּשִׁין אוֹ שֶׁהִגִּיעוּ לְהִבָּצֵר הֲרֵי הֵן שֶׁל לוֹקֵחַ. עָבַר הַבֵּן וּמָכַר אֵין לַלּוֹקֵחַ כְּלוּם עַד שֶׁיָּמוּת הָאָב. מָכַר הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאָב וּמֵת הַבֵּן וְאַחַר כָּךְ מֵת הָאָב. כְּשֶׁיָּמוּת הָאָב קָנָה הַלּוֹקֵחַ. שֶׁאֵין לָאָב אֶלָּא פֵּרוֹת וְקִנְיַן פֵּרוֹת אֵינוֹ כְּקִנְיַן הַגּוּף׃

יד מַתְּנַת בָּרִיא שֶׁכָּתוּב בָּהּ מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה. הֲרֵי הִיא כְּמַתְּנַת שְׂכִיב מֵרַע שֶׁאֵינוֹ קוֹנֶה אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה. שֶׁמַּשְׁמַע דְּבָרִים אֵלּוּ שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁקָּנָה הַגּוּף מֵהַיּוֹם אֵינוֹ זוֹכֶה בּוֹ וְאוֹכֵל פֵּרוֹת אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה׃

טו שְׁטַר מַתָּנָה שֶׁכָּתוּב בּוֹ שֶׁיִּקְנֶה פְּלוֹנִי שָׂדֶה פְּלוֹנִית לְאַחַר מִיתָה בֵּין שֶׁהָיָה בַּשְּׁטָר קִנְיָן בֵּין שֶׁלֹּא הָיָה בּוֹ קִנְיָן. כֵּיוָן שֶׁכָּתוּב בּוֹ זְמַן וּבְזְמַן זֶה חַי הָיָה. הַזְּמַן מוֹכִיחַ שֶׁמֵּחַיִּים הִקְנָה לוֹ וְאֵינוֹ זוֹכֶה אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה. שֶׁאִלּוּ הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְהַקְנוֹת לוֹ בְּשְׁטָר זֶה לְאַחַר מִיתָה לֹא הָיָה כּוֹתֵב בּוֹ זְמַן. לְפִיכָךְ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין כָּתוּב בּוֹ מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה קוֹנֶה לְאַחַר מִיתָה. וְזֶה שֶׁכּוֹתְבִין בְּכָל הַמַּתָּנוֹת וְהַמִּמְכָּרוֹת מַעַכְשָׁו וְאַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בַּשְּׁטָר הַזְּמַן. לְהַרְוִיחַ הַדָּבָר כּוֹתְבִין בּוֹ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ׃

טז בָּרִיא שֶׁנָּתַן מַתָּנָה וְכָתַב בַּשְּׁטָר מֵחַיִּים וּבַמָּוֶת. הֲרֵי זוֹ מַתָּנָה גְּמוּרָה מֵחַיִּים שֶׁהֲרֵי כָּתוּב בּוֹ מֵחַיִּים. וְזֶה שֶׁכָּתוּב בּוֹ וּבַמָּוֶת כְּמִי שֶׁאוֹמֵר מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם וּכְמוֹ נוֹיֵי הַשְּׁטָר הוּא זֶה׃

יז הַצַּדִּיקִים הַגְּמוּרִים וְאַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה לֹא יְקַבְּלוּ מַתָּנָה מֵאָדָם. אֶלָּא בּוֹטְחִים בַּה' בָּרוּךְ שְׁמוֹ לֹא בִּנְדִיבִים. וַהֲרֵי נֶאֱמַר (משלי טו כז) "וְשׂוֹנֵא מַתָּנֹת יִחְיֶה": סְלִיקוּ לְהוּ הִלְכוֹת זְכִיָּה וּמַתָּנָה בְּסַ"ד